

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Kun taide kohtasi median varhaiskasvatuksessa

Kuosmanen, Taru

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Kun taide kohtasi median varhaiskasvatuksessa

Taru Kuosmanen
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Syyskuu, 2017

Kuosmanen Taru

Kun taide kohtasi median varhaiskasvatuksessa

Vuosi

2017

Sivumäärä

67

Toiminnallisen opinnäytetyön aiheena on mediakasvatuksen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa Kohtaamistaiteen keinoin. Tutkimuskysymys oli, miten Kohtaamistaide ja mediakasvatus voidaan yhdistää. Syntyi uudenlainen menetelmä, joka vastasi tarpeeseen mediakasvatuksen toteuttamisesta ja uusien käytänteiden kehittamisestä 4-6-vuotiaiden lasten parissa päiväkotiväkäräLahdessa, joka sijaistaa Espoossa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli nostaa esille median tarjoamia mahdollisuuksia uusimman varhaiskasvatussuunnitelman ja Kohtaamistaiteen periaatteiden puitteissa. Tavoitteena oli tukea lasten valmiuksia mediataitojen oppimiseen, vuorovaikutus- ja tunnetaitoja sekä vahvistaa lasten positiivista minäkuvaa ja osallisuutta toiminnallisia, osallistavia ja luovia menetelmiä käyttäen. Taustatavoitteena oli myös kehittää Kohtaamistaidetta menetelmänä.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus koostui yhdeksän kertaa kokoontuneesta mediakasvatuksellisesta Kohtaamistaiteenryhmästä, jossa oli kuusi lasta. Ryhmän teema oli Liisa Ihme- maassa. Lopputuotoksena syntyi blogi, jossa on esillä lasten ryhmässä tuottama materiaali sekä kerrottu toimintatuokioiden sisältö. Blogia voi selailla kuka tahansa - ideat ovat vapaasti käytettävissä ja sovellettavissa.

Opinnäytetyön tietoperusta pohjautuu leikki-ikäisten lasten kehitykseen suhteessa mediaan. Kohtaamistaiteen filosofia ja menetelmät ovat myös osa tietoperustaa. Arviointimenetelminä olivat osallistuva ja tarkkaileva havainnointi, palautekeskustelut, äänitteet, oppimispäiväkirja sekä tunnetyöskentely värityskuvien parissa. Toiminta tuotti positiivisia kokemuksia ryhmässä olleille lapsille ja menetelmän avulla onnistuttiin tukemaan lasten media-, tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä.

Kuosmanen Taru

When Art Met Media In Early Childhood Education

Year	2017	Pages	67
------	------	-------	----

The subject of Bachelor's thesis is media education in early childhood education with Encounter Art. The research question was how to integrate Encounter Art and media education. A new method of action was created that answered question to a need of media education and the new ways to execute it with the children age of 4-6 in a VekaraLahti day-care center which is located in Espoo. The purpose of this thesis was to emphasize the possibilities of media by the latest plan of early childhood education and the principles of Encounter Art. The aim was to support the children's readiness to learn media skills, social interaction and emotional skills and also to strengthen a positive self-image. The goal was to develop Encounter Art as a method.

The functional part of this thesis consists of a media-educational Encounter Art -group of six children that gathered nine times. The theme of the group was Alice in Wonderland. The final result was a blog which contains material made in a group by the children and the other content of gatherings. The blog can be browsed by anyone and the ideas are free to use and adapt.

The theoretical part of the thesis is based on development theories of toddlers compared with media. The philosophy and methods of the Encounter Art are also a part of the thesis's knowledge basis. The evaluation methods used were participated and passive observation, feedback conversations, recordings, a diary and working with colouring pictures of different emotions. The method was successful developing and supporting social interaction, emotional and media skills.

Keywords: Early childhood education, media education, Encounter Art, commerce and emotional skills

Sisällys

1	Johdanto.....	6
1.1	Toimipaikan kuvaus	6
1.2	Tavoitteet ja menetelmät	7
1.3	Oman oppimisen tavoitteet.....	10
2	Media- ja varhaiskasvatus.....	11
2.1	Oppiminen	11
2.2	Mediakasvatus.....	12
2.3	Mediakasvattajan rooli	14
2.4	Esteettinen ja eettinen orientaatio mediakasvatuksessa	15
3	Lapset ja media	16
3.1	Kognitiivinen kehitys ja kielen kehitys.....	16
3.2	Tunnetaidot ja sosiaalinen kehitys	19
3.3	Lasten median käyttö.....	19
4	Mitä on Kohtaamistaide	21
5	Kohtaamiset lasten kanssa.....	23
5.1	Ensimmäinen kohtaaminen	23
5.2	Toinen kohtaaminen	26
5.3	Kolmas kohtaaminen.....	28
5.4	Neljäs kohtaaminen.....	29
5.5	Viides kohtaaminen	32
5.6	Kuudes kohtaaminen.....	35
5.7	Seitsemäs kohtaaminen	37
5.8	Kahdeksas kohtaaminen	39
5.9	Yhdeksäs kohtaaminen	40
6	Blogi.....	42
7	Arviointi	43
7.1	Ensimmäinen kohtaaminen	45
7.2	Toinen ja kolmas kohtaaminen.....	46
7.3	Viides ja neljäs kohtaaminen.....	48
7.4	Kuudes ja seitsemäs kohtaaminen.....	49
7.5	Kahdeksas ja yhdeksäs kohtaaminen	50
7.6	Oman oppimisen arviointi.....	52
8	Yhteenveto ja pohdinta	55
9	Eettisyys ja luotettavuus.....	59
	Lähteet	61
	Liitteet	64

1 Johdanto

Mistä on nykyajan lapset tehty? Ei ainakaan sokerista, kanelista, inkivääristä ja kukkasista eikä etanoista, sammakoista tai koiran häntätupsukoista. Moderni runonparsi lapsen rakennusaineista suomalaisessa tietoyhteiskunnassa voisi muodostua mediateknologiasta, verkostoista ja valtavasta määrästä informaatiota. Teknologian räjähdysmäinen kehittyminen ei toistaiseksi ole tehnyt ihmisistä robotteja, joten pienet lapset on epäilemättä tehty myös suurista tunteista, taiteesta ja musiikista.

Pienen lapsen elämään mahtuukin jo varsin suuria tunteita ja kysymyksiä, joihin hän hakee ratkaisuja ja etsii keinoja ilmaista niitä. Tunteet saattava näkyä spontaanina taidetoimintana: piirroksena, satuna, tanssina tai muuna esityksenä, sillä lapset ovat luonnostaan luovia. Kun vastaanotto tunteille ja teoille on hyväksyvä, alkaa lapsi luottaa ympäröivään maailmaan, muihin ihmisiin ja siihen, että hänen tunteensa ovat sallittuja. (Ruokonen, Rusanen & Välimäki 2009, 72) Kun lapsi oppii vielä itse nimeämään ja tunnistamaan tunteensa, on pohja tasapainoiselle tunnekehitykselle luotu ja sille pohjalle on hyvä rakentaa myös toisenlaisia rakennelmia. Yksi näistä rakennelmista on mediataidot eli kyky arvioida ja analysoida mediaa, kommunikoida ja osallistua siihen sekä taito hallita medialaitteita ja - sisältöjä. Tärkeä osa mediataitoja on myös omien tunteiden ja tarpeiden hallinta sekä tunnistaminen. Ilman niitä taitoja ei voi nauttia median tarjoamista elämyksistä. Tunnetaidot liittyvät siis oleellisesti mediataitoihin.

Mediataidot ovat 2000-luvun kansalaistaitoja, joiden kehittämiseen on syytä kiinnittää huomiota. Tässä syy siihen, miksi lähdin toteuttamaan opinnäytetyötä, jonka tavoitteena oli tukea lasten media- sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Aihevalintaani vaikutti myös aiemmin syksyllä suorittamani Kohtaamistaiteen ohjaajan koulutus, josta sain kipinän Kohtaamistaiteen hyödyntämiseen opinnäytetyössäni. Media ja mediakasvatus ovat vuorostaan olleet mielenkiinnonkohteitani jo vuosia. Olen pohjakoulutukseltani media-assistentti ja opiskellut sosionomikoulutuksessa mediaa varhaiskasvatuksessa.

1.1 Toimipaikan kuvaus

Toteutin toiminnallisen opinnäytetyöni uudessa, yksityisessä, espoolaisessa taide- ja mediapainotteisessa päiväkodissa, VekaraLahdessa, joka on aloittanut toimintansa elokuussa 2016. Uutuutensa johdosta päiväkotitoiminta oli vasta kehittämissä toimintaansa ja mediapainotuskin haki vielä muotoaan. Opinnäytetyöni pyrki vastaamaan tarpeeseen mediakasvatuksen toteuttamisesta ja uusien käytänteiden kehittämisestä 4-6-vuotiaille lapsille.

Ryhmän oli tarkoitus kokoontua kahdeksan kertaa, mutta päädyin lopulta ohjaamaan yhteensä yhdeksän kertaa. Lapsia ryhmässä oli kuusi ja he olivat 4-6-vuotiaita. Puolet lapsista oli 5-vuotiaita, yksi lapsi oli vielä 4-vuotias ja kaksi oli täyttänyt juuri 6 vuotta. Toimin itse ryhmän lastentarhanopettajana. Ryhmään valitut lapset muodostivat toisen puolikkaan ryhmästä, joista toinen osa oli jo aiemmin talvella osallistunut ohjaamaani demoryhmään ja halusin, että mahdollisimman moni 4-6-vuotias lapsi pääsee tutustumaan kehittämäni menetelmään, jossa yhdistyi mediakasvatus ja Kohtaamistaide. Yksi lapsista oli muita nuorempi, mutta hänet valittiin ryhmään, jotta määrä olisi parillinen. Tämä lapsi oli päiväkotitiimin jäsenen mielestä kehitystasoltaan sopivin ryhmään. Halusin siksi parillisen määrän lapsia, koska ryhmässäni tulisi olemaan paljon parityöskentelyä vaativia tehtäviä. Lapset tulivat vapaaehtoisesti ryhmään eikä ketään pakotettu osallistumaan. Taideryhmästä oli puhuttu koko talven ajan, kun demoryhmä oli menossa ja useimmat lapsista olivat kyselleet jo aiemmin oman osallistumisensa mahdollisuudesta.

Kohdepäiväkoti oli itsessään mediapainotteinen, joten mediakasvatuksellinen ilmapiiri oli erittäin suopea. Päiväkodissa mediakasvatus oli näkynyt toimintakaudella esimerkiksi osallistumisena valtakunnalliseen mediakasvatusviikkoon. Päiväkodissa toimi myös 5-vuotiaille suunnattu Moomin Language School -kielikylpykoulu, jossa mediakasvatus oli mukana muun muassa tablettitietokoneiden muodossa. Päiväkodissa oli hyvä ja toimiva laitteisto mediakasvatuksen toteuttamiseen. Tablettitietokoneita oli kaksi, kannettavia tietokoneita joka ryhmässä sekä lisäksi dokumenttikamera sekä videotykki. Taidetyöskentelyyn vaadittavia materiaaleja löytyi jonkin verran päiväkodista ja puuttuvien materiaalien hankkimiseen oltiin myöntyväisiä.

1.2 Tavoitteet ja menetelmät

Tutkimuskysymykseni oli, miten Kohtaamistaide ja mediakasvatus voidaan yhdistää. Media ja kuvataidekasvatus on yhdistetty toisiinsa aiemmissa tutkimuksissa ja opinnäytetöissä, mutta Kohtaamistaide-menetelmää ja mediakasvatusta ei olla tutkittu yhdessä. Kuvataidekasvatusta ja Kohtaamistaidetta yhdistää toki taiteen tekeminen, mutta tekemisen taustalla olevat tavoitteet erottavat ne toisistaan täysin.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli nostaa esille median tarjoamia mahdollisuuksia uusimman varhaiskasvatussuunnitelman ja Kohtaamistaiteen periaatteiden puitteissa. Tavoite oli luoda lapsille innostava, yhdessä toimimiseen kannustava ja luovuutta korostava taideryhmä, jonka toiminta antoi lapsille valmiuksia mediataitojen oppimiseen, tuki vuorovaikutus- ja tunnetaitoja sekä vahvisti lasten positiivista minäkuvaa ja osallisuutta toiminnallisista, osallistavista ja luovia menetelmiä käyttäen. Tavoitteena oli myös kehittää Kohtaamistaidetta menetelmänä. Käyttämistäni menetelmistä suurin osa oli itse keksimiäni, pohjautuen kuitenkin Kohtaamistaiteen peruseriaatteisiin. Ohjaukseni luonne oli lapsen osallisuutta korostava ja

halusin toiminnan kautta osoittaa lapsille, että jokainen yksilö - niin lapsi kuin aikuinen - voi osallistua kulttuurin ja median tuottamiseen: kertoa tarinoita, tehdä taidetta, ottaa valokuvia ja perustaa blogin. Opinnäytetyön tarkoitus oli nostaa esille median ja taiteen mahdollisuuksia riskien ja pelon lietsunnan sijaan.

Opinnäytetyöni aihe valikoitui omien vahvuuksieni ja ammatillisten mielenkiinnon kohteiden pohjalta sekä ajankohtaisten teemojen innoittamana. Suunnitteluvaihe oli pitkä ja perusteellinen. Aloitin suunnittelun jo kesällä 2016, toteutin demomallin suunnitelmieni pohjalta talvella 2017 ja lopulta keväällä 2017 toteutin ryhmän opinnäytetyötäni varten. Aloitin VerkaraLahden päiväkodissa palkallisena työharjoittelijana tammikuussa 2017 ja jatkoin töitä lastentarhanopettajana harjoittelujakson päätyttyä. Opinnäytetyöni aihe muuttui melko paljon alkuperäisestä suunnitelmasta. Alkuperäisessä ideassani ennen demototeutusta pääpaino oli saduttamisessa. Suunnitelmani oli luoda lasten kanssa oma e-satukirja, joka koostuisi lasten kertomista saduista. Aihe muuttui, koska totesin saduttamisen aiheena jo loppuun kulutetuksi. Halusin kuitenkin hyödyntää sadutusta jossain määrin, koska se on valtavan hedelmällinen ja osallistava menetelmä. Kohtaamistaide on itsessään uusi, muotoaan hakeva menetelmä, joten se oli aiheena helposti muovattavissa. Mediakasvatus taas on päivänpolttava aihe, joka uusimmassa varhaiskasvatussuunnitelmassakin mainitaan useampaan otteeseen. Jotkin ammattilaiset varhaiskasvatuksen kentällä suhtautuvat mediaan vastahakoisesti ja pelokkaasti, mutta onneksi on myös myötämielisiä ja innokkaita median ystäviä, jotka näkevät sen monipuolisena työkaluna pedagogiikan ja hyvinvoinnin kehittämisessä.

Opinnäytetyöni oli muodoltaan toiminnallinen. Opinnäytetyöni koostuu kahdesta osasta: prosessin tutkimuksellisesta dokumentaatiosta eli raportista sekä tuotoksesta eli produktista. Tuotos oli [blogi](#), joka sisältää ryhmän tuotokset. Tutkimuksellinen selvitys toiminnallisessa opinnäytetyössä liittyy idean, tässä tapauksessa menetelmän ja blogin toteutustapaan. Toteutustavalla tarkoitetaan Vilkan & Airaksisen mukaan (2003, 56-57) keinoja, joilla sisältö lopputuotokseen hankitaan. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla tuotekehityshanke, portfolio sekä ilmaisullinen tai projektityyppinen työ (Lapin AMK). Oma opinnäytetyöni oli tuotekehittäjä, koska jatkokehitin olemassa olevaa menetelmää yhdistämällä siihen mediakasvatuksellisuutta.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä on tarkoituksena oman alan ammatillisen tiedon ja taidon lisääminen (Vilka 2006, 76). Opinnäytetyöni oli erittäin työelämälähtöinen ja käytännölläheinen. Mediakasvatuksen toteuttaminen kohdepäiväkodissani oli lähtökohtana työlle. Valmistuttuani sosionomiksi, voin soveltaa opinnäytetyön kautta kerryttämäni erityisosaamistani suoraan työelämään. Toiminnallisen opinnäytetyön toteuttajalta edellytetään tutkivaa otetta, joka näkyy tässä raportissa dialogina toiminnan kuvauksen, teorian sekä prosessissa tehtyjen valintojen perusteluna ja kriittisenä suhtautumisena.

Pidin prosessin aikana päiväkirjaa, jonka avulla yhteys toiminnan ja tavoitteiden välillä konkretisoitui itselle helpottaen raportin kirjoittamisprosessia. Kirjoittaminen oli luontevaa, koska olen aina prosessoinut kokemuksiani parhaiten kirjoittamalla. Päiväkirjan pitäminen oli tärkeää oppimisen kannalta, mutta myös oman hyvinvoinnin kannalta. Toteutin opinnäytetyöni yksin eikä minulla ollut ohjattessani apuna toista aikuista. Toimintaympäristö oli myös melko kiireinen, joten oman toiminnan ja tunteiden purkaminen kirjoittamalla oli minulle henkireikä. Päiväkirjaan kirjoitin ohjauksen kulun, suunnitelmat, pohdinnat, ideat ja analyysit. Itseni arvioimisessa käytin myös toiminnan aikana nauhoittamiani äänitteitä. Äänitteiden funktio oli arvioida omaa ohjaajuutta, mutta käyttää sitä myös muistikirjan tapaan. Äänitteiden avulla minun ei tarvinnut muistaa kaikkia saamiani palautteita ulkoa. Toimintaa ei ollut seuraamassa kukaan ulkopuolinen, joten kaipasinkin jonkinlaista objektiivista näkemystä ohjauksesta. Äänitteiden avulla pystyin niin sanotusti ulkopuolisena henkilönä kuunnella ohjaamista. Ohjattessa ei kerkeä ajatella juurikaan, että miltä se kuulostaa.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ole pakollista käyttää tutkimuksellisia menetelmiä - tutkimuskäytäntöjä sovelletaan muutenkin hieman kevyemmin kuin tutkimuksellisissa opinnäytetyöissä, vaikka tietoa kerätäänkin samalla tavalla (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56-57). Toiminnallisessa opinnäytetyössä valintojen perusteluilla ja aiheeseen soveltuvalla teoriapohjalla on tärkeä merkitys. Opinnäytetyössäni teoria pohjautuu mediakasvatukselliseen kirjallisuuteen ja kehityspsykologiaan. Arvioin opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden onnistuneisuutta siihen liittyvän ammattikirjallisuuden avulla ja perustellen sillä valintojani. Vaikka jouduin tekemään toiminnan aikana intuitiivisia ja nopeita ratkaisuja, pyrin aina saavuttamaan ennalta suunnitellut oppimistavoitteet tavalla tai toisella teoriaan nojaten.

Käytin tiedonkeruu- ja arviointimenetelmänä havainnointia, joka on tieteellisen tutkimuksen perusmetodi. Havainnointi on tosin aina ainutkertainen tapahtuma, jota ei voida toistaa. (Vilkkä 2006, 37-38.) Toteuttamani mediakasvatuksellinen Kohtaamistaiteen ryhmä, sen avulla saatu palaute ja lopputuotos olivat ainutlaatuisia eikä tilanteita voida toistaa samankaltaisena toisen ryhmän kanssa, jossa ihmiset ja olosuhteet vaihtuvat. Havainnointini oli tarkkailevaa sekä osallistuvaa. Välillä oli tarpeen ottaa etäisyyttä, jotta havaitsisi lasten toimintaa ulkopuolelta ja toisinaan oli hyödyllistä olla toiminnassa sisällä.

Olin arviointi- ja tiedonkeruumenetelmiä valikoidessani tietoinen siitä, että minulle ja lapsille oli kerennyt muodostua muutaman kuukauden aikana hyvä ja luottamuksellinen suhde toisiimme, joten pystyin saamaan heiltä palautetta myös kasvotusten. Lisäksi halusin lisätä palautteenkeruumenetelmäksi jotakin toiminnallista, koska olen itse kokenut, että toiminnallisten ja luovien menetelmien kautta on helpompi päästä käsiksi omiin tunteisiin ja ajatuksiin.

1.3 Oman oppimisen tavoitteet

Oppimistavoitteeni liittyivät vahvasti ohjaustaitojeni kehittämiseen. En ollut oikeastaan koskaan ohjannut ryhmää yksin, sillä aina oli ollut joku, jonka puoleen kääntyä, kun ideat ja sanat loppuvat. Olin juuri aloittanut päiväkodissa lastentarhanopettajana, joten oppimisprosessi yksin selviämässä oli alkanut jo hieman aiemmin, ennen kun aloitin opinnäytetyön tekemisen. Jokapäiväinen työ lastentarhanopettajana tuki oppimisprosessia, mutta myös muistutti jatkuvasti kehittymistarpeesta. Toivoin, että oppisin opinnäytetyöryhmän avulla tekemään itsenäisiä ratkaisuja. Se on tavallaan pelottavaa, mutta yhtä aikaa myös huojentavaa, sillä ei tarvitse tehdä kompromisseja toisen ohjaajan kanssa. Toisten ohjaajien kanssa jätädyin usein taka-alalle, koska jännitin esiintymistä ja siksi siirsin mielummin vastuun siitä jollekin toiselle. Perustamani ryhmän avulla pystyn tutussa ja turvallisessa ryhmässä harjoittelemaan ohjaamistaitoja, ja spesifisti Kohtaamistaitteen ja mediakasvatuksen ohjaamista. Olen ohjannut aiemminkin Kohtaamistaidetta lapsille, mutta mediakasvatuksen toteuttamisesta käytännössä minulla ei ole juuri ollenkaan kokemusta. Toivoin opinnäytetyöprosessin aikana oppivani yhdistämään teorian käytäntöön.

Listamani heikkoudet ohjaamiseeni liittyen olivat johdonmukaisuuden ja selkeyden puute, joten se oli myös yksi konkreettisista oppialueista ohjaamiseen liittyen. Olen luonteeltani melko spontaani, joten minun on usein vaikeaa pysyä suunnitelmissa ja aikatauluissa, sillä tekisin asiat mielummin silloin, kun parhaimmalta tuntuu. Tiedän, että lapset tarvitsevat selkeyttä ja ennustettavuutta perusturvallisuuden tunteen säilyttämiseksi. Kohtaamistaitteen ryhmän ohjaamisessa on tärkeää, että aluksi ei kerro yhdellä kertaa kaikkea, mitä tehdään, vaan yksi tai kaksi asiaa kerrallaan. Tämä sääntö selkeyttää ohjaamista ja ohjattavien työskentelyä, sillä ei tarvitse hahmottaa vielä alussa suurta kokonaisuutta. Toisaalta se mahdollistaa myös ohjaajan spontaanit ratkaisut, vaikka tarkka suunnitelma olisikin tehty. Tästä syystä Kohtaamistaitteen ohjaaminen sopii minulle. Ohjaamisen selkeyteen liittyy myös puhetaapa ja äänenkäyttö. Nauhoitin ohjaamistilanteita, jotta voisin kuunnella objektiivisemmin omaa tapaani ohjata ja puhua.

Oppimistavoitteenani oli ohjaamistaitojen lisäksi myös tutustua syvemmin uusimpaan varhaiskasvatussuunnitelmaan vahvistaakseni omaa ammatti-identiteettiäni lastentarhanopettajana sekä oppia lisää 4-6-vuotiaan lapsen kehityksestä. Havainnoimisen ja teoriaan tutustumisen avulla saa syvempää tietoa siitä, millainen on 4-6-vuotias lapsi: mitä hän osaa ja mitä ei. Käytin prosessissa monipuolisesti erilaisia menetelmiä, joiden avulla pyrin saamaan tietoa lasten kehityksestä ja osaamisesta laaja-alaisesti. Harjoituksissa tuli esiin lasten kognitiivinen, motorinen taitotaso sekä tunne- ja vuorovaikutustaidot.

2 Media- ja varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää. Sen tehtävä on tukea alle kouluikäisten lasten kokonaisvaltaista kasvua yksilön ikä ja kehitystaso huomioiden. Varhaiskasvatus on tavoitteellista toimintaa, joka muodostuu kolmesta ulottuvuudesta: hoito, kasvatus ja opetus. Tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia yhdessä huoltajien kanssa. Valtakunnallisessa varhaiskasvatuksen perusteissa painotuu pedagogiikka eli tietoinen, opetuksellinen toiminta lasten oppimisen ja hyvinvoinnin toteutumiseksi. Pedagogisen toiminnan perustaa luo henkilöstön ymmärrys lapsuuden merkityksestä itseisarvona sekä vahva tietopohja lasten kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyen. (Opetushallitus 2016, 8, 14, 17, 21.)

Varhaiskasvatus koostuu valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista. Varhaiskasvatuksen toteuttamiseen osallistuu monialainen verkosto, joka koostuu opetus-, sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikuntatoimijoista. Verkostojen kanssa tehtävän yhteistyön vaikutuksesta lapsella on laaja tukiverkko, joka ennaltaehkäisee mahdollisia ongelmia kasvussa ja kehityksessä. Varhaiskasvatusta ohjaavat monet lait, säädökset, velvoitteet ja kansainväliset sopimukset, joista tärkeämpiä ovat varhaiskasvatuslaki ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Varhaiskasvatusta säädetään varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista. (Opetushallitus 2016, 8, 9, 15.)

2.1 Oppiminen

Suomalainen varhaiskasvatus nojaa oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa (Opetushallitus 2016, 20). Tiiviissä vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa lapset kasvavat aktiiviseksi yhteiskunnan jäseniksi ja heidän persoonallisuutensa kehittyy. Kasvatuksen tehtävä on tukea lapsen kokonaispersonallisuuden kasvua. Kasvatusprosessi on kaksijakoinen - yhtä aikaa tapahtuu sekä sosialisoitumista että individualisoitumista. Ihminen kasvaa osaksi sosiaalista ympäristöään ja omaksuu sen arvoja sekä tapoja, mutta samalla yksilön identiteetti ja persoona kehittyvät. Individualisoituminen on läpi elämän jatkuva prosessi. (Lehtinen, Kuusinen & Vauras 2007, 14, 15, 20.)

Kokemus yhteisöön kuulumisesta on lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta tärkeä asia. Muiden vertaistensa kanssa luodut vuorovaikutussuhteet ja myönteiset tunnekokemukset edistävät oppimista. Jokaiselle lapselle tulisikin luoda mahdollisimman runsaasti mahdollisuuksia onnistumisen kokemusten syntymiseen. Vuorovaikutuksen lisäksi leikkiminen on avainasemassa oppimisen kannalta. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa. Lasten henkilökohtaiset mielenkiinnonkohteet on hyvä ottaa huomioon opetusta suunniteltaessa,

sillä kiinnostava ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa lapset nähdään aktiivisina ja osallisina yhteisönsä toimijoina, jotka pystyvät tekemään kehitystasonsa mukaisesti valintoja, vaikuttamaan itseensä koskeviin asioihin ja luomaan myös uusia toimintatapoja. Lapsia kannustetaan muodostamaan omia mielipiteitä ja suhtautumaan kriittisesti vallitseviin ajatus- ja toimintamalleihin. (Opetushallitus 2016, 20, 21.)

Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, arvot, asenteet, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu. Niin uusimmassa varhaiskasvatuksen perusteissa kuin opetussuunnitelmassakin painotetaan laaja-alaista oppimiskäsitystä, jonka mukaan didaktiikan rajoja tulisi rikkoa ja oppiaineiden - sekä aiheiden välille luoda uusia siltoja. Laaja-alainen osaaminen tarkoittaa kykyä käyttää ja soveltaa tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen tarve on kumpuaa nykypäivän maailman ja yhteiskunnan muutoksista. Työ- ja opiskeluelämä sekä kansalaisena oleminen globaalissa maailmassa vaatii laaja-alaista osaamista ja luovaa soveltamiskykyä. (Opetushallitus 2016, 20, 21, 22.)

Tieto- ja viestintätekniikan käyttö ja mediavälineet tarjoavat oppimismahdollisuuksia ja uudenlaisia elämyksiä, joita ei voi saavuttaa perinteiseksi luokitelluilla menetelmillä. Eriyistä tukea tarvitsevat lapset saattavat saada hyötyä peleistä, laitteista ja ohjelmista vielä enemmän kuin muut lapset. Onnistumisen tunne esimerkiksi pelissä vahvistaa lapsen itsetuntoa. Oppimispelien avulla voidaan helposti kohdentaa oppimista tiettyyn osa-alueeseen esimerkiksi kielen oppimiseen ja hahmottamiseen. Median sisällöt ovat lapsista kiehtovia, ja siksi niiden parissa voi olla helpompi keskittyä oppimiseen, joka kuitenkin tapahtuu leikin varjolla. Tieto- ja viestintätekniikan käytöllä ja mediavälineiden avulla voidaan tukea myös monikulttuurisia lapsia ja perheitä. Kommunikoiminen ilman yhteistä kieltä esimerkiksi kuvien avulla on oiva tapa tutustua lapsiryhmässä toiseen kulttuuriin. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 29.)

2.2 Mediakasvatus

Mediakasvatus on vuorovaikutusta, jota tapahtuu kasvattajan, kasvatettavan ja mediakulttuurin välillä (Kupiainen & Sintonen 2009, 31). Tarkoituksena varhaiskasvatuksessa on tukea lasten mahdollisuuksia ilmaista itseään omassa yhteisössä, kehittää lasten mediataitoja ja herätellä kriittistä medialukutaitoa (Opetusministeriö 2016, 44; Stakes & Opetusministeriö 2008, 7). Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä yhdessä aikuisen kanssa. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. (Opetusministeriö 2016, 44) Tavoitteena varhaisessa mediakasvatuksessa on luoda lapsen ja median välille tasapainoinen suhde, jossa lapsella on kyky sekä hyötyä että nauttia mediasisällöstä. Koska

mediakasvatus ja mediataidot tähtäävät tasapainoiseen, hallittuun ja turvalliseen median käyttöön ja itsen tuntemiseen median käyttäjänä, tuottajana ja vastaanottajana, keskeiset osa-alueet ovat opetuksessa turvataidot, tunnetaidot, sosiaaliset taidot sekä median vastaanottamisen, tuottamisen ja kommunikoinnin taidot. Harjoittelussa otetaan huomioon lapsen kokonaisvaltainen kehollinen, kognitiivinen ja sosiaalinen kehitys, hyödynnetään eri aistikanavia, lapsen luontaista liikkumista, leikkiä ja uteliaisuutta. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 17, 19.)

Mediataidoilla tarkoitetaan kokonaisvaltaista medialaitteiden ja -sisältöjen hallintaa, kykyä arvioida ja analysoida mediaa, kommunikoida ja osallistua sekä hallita tunteita, omia tarpeita ja mediasuhteita. Myös tekniset taidot kuuluvat mediataitoihin. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 17.) Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Sen perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. (Opetusministeriö 2016, 24.) Median lukeminen on monisuuntainen ja moniulotteinen tapahtuma (Kupiainen & Sintonen 2009, 31). Opinnäytetyössäni lapset pääsivät harjoittelemaan laitteiden käyttöä, esimerkiksi digikameraa ja tietokonetta. Jokaisen kohtaamiskerran aikana tulkitsimme katsomaamme videota, muita mediasisältöjä sekä lasten tekemiä teoksia. Lasten tunteet tulivat esille keskusteluissa ja työskentelyissä. Oma media käyttöään lapset saivat kuvailla ja analysoida viimeisellä tapaamiskerrallamme.

Erilaiset mediataidot voidaan jaotella kolmeksi tasoksi. Ensimmäisenä tasona ovat niin sanotut funktionaaliset taidot eli kyky käyttää mediaa ja sen tekninen hallinta. Toisella tasolla ovat praktiset taidot eli kyky tunnistaa omia median käytön tarpeita ja arvioida niitä. Praktisella taitotasolla lapsi tunnistaa jo, mihin medialaitteita käytetään. Kolmannella, kriittisten taitojen tasolla lapsi arvioi itseään median käyttäjänä ja tunnistaa, miten mediaesitykset vaikuttavat esimerkiksi äänen, värin, ilmeiden tai toiminnan tasolla. Lisäksi lapsi ymmärtää tällöin median mahdollisuuksia itseilmaisun ja kommunikaation välineenä. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 20) Opinnäytetyössäni lapset osasivat jo hyvin hallita teknisiä laitteita ja osasivat arvioida laitteiden ominaisuuksia sekä käyttötarkoituksia erittäin laajasti. Toisaalta monelle lapselle oli epäselvää, missä menee tietokoneen, tabletin ja älypuhelimien raja. Tavallaan älypuhelimien on tietokone, koska sillä voi tehdä samoja asioita kuin tietokoneella. Tietokoneella voi soittaa Skype-puheluita ja jotkin suurikokoiset älypuhelimet näyttävät tablettitietokoneilta. Lapset osasivat kertoa omista mediamieltyksistään, mutta eivät osanneet vielä kyseenalaistaa näkemäänsä ja kuulemaansa kovin hyvin, joka ilmeni katsoessamme erilaisia muokattuja ja ei-muokattuja kuvia internetistä. Lapset eivät pitäneet valokuvaamista taiteen tekemisenä tai itseilmaisun muotona. Lapset olivat tutkimukseni perusteella toisella tasolla.

Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. (Opetusministeriö 2016, 41, 42, 43, 44.)

Mediakasvatus voidaan jakaa neljään kasvatukselliseen näkökulmaan, joita kaikkia tarvitaan kasvatuksen tasapainoisessa toteuttamisessa. Osa-alueet ovat taidekasvatuksellinen, teknologiakasvatuksellinen, yhteiskunta- ja kulttuurikriittinen sekä suojelullinen näkökulma. Taidekasvatuksellinen näkökulma keskittyy lapsen omaan ilmaisuun. Teknologiakasvatuksellinen näkökulma hyödyntää tietotekniikkaa ja teknisten välineiden käyttöä, kun taas yhteiskunta- ja kulttuurikriittinen näkökulma analysoi median sisältöjä ja niiden vaikuttavuutta. Suojelullinen näkökulma korostaa lasten suojelua median haitallisilta vaikutuksilta. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 7.) Omassa opinnäytetyössäni taidekasvatuksellisuus näkyi muita osa-alueita vahvemmin. Erilaisia mediavälineitä oli käytössä jokaisella kohtaamiskerralla. Emme käsitelleet lasten kanssa mainontaa ja vaikuttavuutta, mutta lapset saivat tulkita näkemäänsä ja kuulemaansa omien tunteidensa pohjalta. Kriittinen näkökulma tuli esiin keskusteluissa, mutta näin tärkeämpänä korostaa keskusteluissamme tunnetyöskentelyä. Ei ollut vielä lasten aika analysoida, millaisia tunteita mediaesityksellä varsinaisesti tavoitellaan katsojassa heräävän ja millä keinoin. Tärkeää oli saada lapset tunnistamaan itsessään jokin tunne ja jakamaan se muiden kanssa. Tunnetyöskentely edistää turvataitojen kehittymistä.

2.3 Mediakasvattajan rooli

Varhaiskasvatuksessa kasvattajan on tärkeää tiedostaa oma roolinsa ja siihen liittyvät periaatteet sekä velvoitteet (Stakes & Opetusministeriö 2008, 14). Yksi lähtökohta mediakasvatuksen toteuttamisessa on, että kasvattaja tarjoaa lapselle mediasisältöjä mahdollisimman monipuolisesti. Kasvattajan tulisi olla herkkä ja huomata lapsen kiinnostuksen kohteet, koska lempisaduilla ja -sankareilla on tärkeä rooli psykologisessa kehityksessä. (Niinistö, Ruhlala, Henriksson & Pentikäinen 2006, 19) Tieto kunkin lapsen tunne-elämän ja persoonallisuuden kehitysvaiheista tuo ymmärrystä myös siihen, miksi jotkut tietyt mediasisällöt ovat lapsen mielestä erityisen kiinnostavia. Mediakasvatusta suunniteltaessa kannattaakin hyödyntää kehityspsykologian tarjoamaa tietoa kokoamalla opetuksen sisältö lasten kehityksen kannalta ajankohtaisien teemojen pohjalta. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 13.) Kohderyhmäni lapset olivat iältään 4-6-vuotiaita, joten merkittäviä teemoja olivat muun muassa sukupuolirollit sekä faktan ja fiktion erot. Lapset saivat mahdollisuuksia luoda omia hahmoja

sekä eläytyä haluamaansa rooliin. Toden ja tarun rajoja harjoiteltiin virittäytymisissä. Kasvattajan tulisi auttaa lasta erottamaan fakta ja fiktio toisistaan sekä kannustaa lasta itseilmaisuuksiin myös mediaa hyödyntämällä. Opinnäytetyössäni pohdimme sadun ja toden teemaan muun muassa Liisa Ihmemaassa-videopätkien pohjalta. Kasvattajan tehtävänä on myöskin mahdollistaa yhteisleikit kavereiden kanssa. Hyvät sosiaaliset taidot suojaavat myöhemmiltä ongelmilta ja muun muassa mediariippuvuuksilta. (Salonen & Mustonen 2007, 26.)

Mediakasvatuksen avulla luodaan lasten välille koulutuksellista tasa-arvoa, mahdollisuuksia median turvalliseen käyttöön sekä itseilmaisuuksiin ja yhteiskunnalliseen mediaosallistumiseen (Grönholm, Aaltonen, Alho, Grönholm, Juopperi, & Markkola 2014, 9). Kasvattajan tulisi olla mukana lapsen median käytössä tai ainakin lähistöllä, jotta hänen on mahdollista auttaa lasta käsittelemään hämmästyttäviä asioita. Turvallisuuden liittyvät ikärajojen noudattaminen. (Niinistö ym. 2006, 21.) Osallisuuden tukeminen kuuluu lapsen oikeuksiin. Kasvattajan tehtävä onkin tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa omaaloitteisuuteen. Lasten kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat. (Opetusministeriö 2016, 23-24.) Omanarvontunto ja itseluottamus kasvaa, kun lapsi saa toistuvaa ja ehdotonta viestiä siitä, että hän on hyväksytty ja oikeanlainen omana itsenään (Mattila 2011, 31).

2.4 Esteettinen ja eettinen orientaatio mediakasvatuksessa

Mediakasvatus voidaan jakaa sisällöllisesti erilaisiin orientaatioihin, joita ovat: matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen sekä uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Itse toteutin opinnäytetyössäni lähinnä esteettistä, mutta myös jossain määrin eettistä orientaatiota. Esteettisessä orientaatioissa sisältö koostuu erilaisista taiteellisen ilmaisun muodoista, joita ovat kuvataide, kädentaidot, musiikki, draama, kirjallisuus, tanssi ja liikunta. Näitä alueita yhdistelemällä voidaan käsitellä mediakasvatuksen teemoja niin, että lapsen taiteellinen ilmaisu on myös mahdollista. Keskeistä tässä orientaatioissa on moniaistillisuus, luovuus ja elämyksellisyys. Mediakasvatus on yhteydessä vallitsevaan kulttuuriin ja media on yksilön kulttuurisen identiteetin rakentaja. Median avulla on mahdollista matkata myös vieraisiin kulttuureihin ja tutustua kulttuurin historiaan. Mediakasvatuksen tavoite varhaiskasvatuksessa on auttaa lasta kulttuurisen diversiteetin ymmärtämisessä ja arvostamisessa sekä mahdollistaa itseilmaisua ja kulttuurillisten kokemusten vastaanottamista ja niistä kokemuksista keskusteleminen muiden kanssa. Eettisessä orientaatioissa pohditaan arvoja, tunteita, oikeaa ja väärää, hyvää ja pahaa sekä totuutta ja valhetta. Näiden asioiden pohtiminen helpottaa lapsen empatiataitoja. Omien tun-

teiden tunnistaminen ja työstäminen on tärkeä osa mediakokemusta. Se liittyy myös turvataitoihin ja mahdollistaa mediakokemuksista nauttimisen. Kokemuksia on tärkeää jakaa muiden kanssa keskustellen. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 25, 26.)

3 Lapset ja media

Vaikka media onkin ollut television myötä osa ihmisten arkea jo 1960 - luvulta lähtien, niin viime vuosina media on muuttanut lasten toimintaympäristöä merkittävästi. Nykylapset ovat niin sanottuja diginatiiveja, jotka syntyvät tietotekniikan keskelle ja oppivat jo nuorena käyttämään erilaisia mediavälineitä. (Salokoski & Mustonen 2007, 56.) Vaikka tekniikan hallinta opitaan hyvin nopeasti, ei sisällön tulkintaan vaadittavat tunteiden hallinta ja sosiaaliset taidot eivät kehity samanaikaisesti eikä lapsi osaa vielä valita itse ikäiselleen sopivaa materiaalia, suhtautua siihen kriittisesti tai suojella itseään. Mediasuhteista toteuttaessa on tärkeää ottaa huomioon lasten ikä ja kehitystaso, joka pitää sisällään lapsen ajattelun, tunne-elämän sekä persoonallisuuden kehitystehtävät ja niiden merkitys lapsen mediasuhteelle. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 12.)

Medialla on välillinen rooli lapsen persoonan ja identiteetin rakentajana. Se laajentaa lasten maailman kuvaa, tarjoaa stereotyyppioita, uusia ajatusmalleja, arvoja ja roolimalleja (Salokoski & Mustonen 2007, 56). Lapsen sukupuoli-identiteetti alkaa hahmottua leikki-ikässä. Viisivuotiaana lapsen sukupuolta ilmentävä käytös on usein voimakkaan stereotyyppistä, käsitykset ja käytös tasoittuvat kuitenkin iän myötä (Niinistö ym. 2006, 18). Median vaikutuksessa identiteetin ja persoonallisuuden kehitykseen ei ole merkitystä sillä, ovatko sen sisällöt fiktiivisiä vai realistisia, sillä kaikki sisällöt saattavat vaikuttaa yhtä voimakkaasti (Salokoski & Mustonen 2007, 56). Sukupuoli-identiteetin ilmentäminen näkyy selkeästi lasten leikissä: tyttöillä yleisiä ovat prinsessa- ja kotileikit. Esikouluikää lähentelevillä pojilla taas tavataan erilaisia taisteluleikkejä, joissa mittelevät mediasta tutut sankarit. Taistelutekniikoiden oppiminen ei ole välttämättä paha asia, jos niitä harjoitellaan kuvitteellisten hahmojen kanssa ja ne tuottavat voimaantumisen kokemuksia. Ei kuitenkaan ole suotavaa, että niitä käytetään ristiriitojen ratkaisemiseen. (Salokoski & Mustonen 2007, 32.) Leikki-ikäisten leikeissä näkyy usein iälle tyypillinen mustavalkoinen ajattelutapa, jossa maailma on jakautunut ”hyviin” ja ”pahoihin” (Niinistö ym. 2006, 18).

3.1 Kognitiivinen kehitys ja kielen kehitys

Lapsen kykyyn tulkita mediaa vaikuttavat havainnointi- ja tiedonkäsittelykyky sekä kielellinen kehitys, jotka yhdessä muodostavat kognitiivisen kehityksen käsitteen. Nämä taidot vaikuttavat muun muassa faktan ja fiktion erottamiskykyyn, joka mahdollistaa median kriittiseen kohtaamiseen. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 12-13.) Viisivuotiaana lapsi alkaa hil-

jalleen hahmottaa, mikä on totta ja mikä ei (Salokoski & Mustonen 2007, 20-21). Samaan aikaan ajattelu muuttuu skemaattiseksi eli lapsi alkaa tulkita mediakokemuksiaan valmiiden mallien ja mielikuvien avulla, jotka mahdollistavat tarinan juonen seuraamisen ja myös omien tarinoiden kehittämissä, jossa on selkeä juoni ja looginen tapahtumakulku. Mediasisältöjen tulkitsemisen kannalta tämä on merkittävä kehityksen etappi, joka auttaa myös erottamaan mediaesitysten lajityyppejä toisistaan. Silloin myös ymmärrys tarinoiden tehokeinoista, huumorista ja eri hahmojen tarkoitusperistä syvenee. (Kammonen & Tuominen 2010, 7)

Median vastaanottamisen ja tuottamisen taitoja harjoittelemalla kehittyvät muun muassa kriittinen ajattelukyky ja kyky hahmottaa mediasisältöjen rakenteita. Näitä taitoja harjoitellaan varhaisessa mediakasvatuksessa. Vastaanottamisen taitojen harjoittelun päämääränä on, että lapsi pystyy kriittisesti pohtimaan, tulkitsemaan ja analysoimaan mediakokemuksiaan ja muodostamaan niistä mielipiteitä. Lasten kanssa tutustutaan median eri muotoihin ja niitä analysoidaan yhdessä. Näin lapsen identiteetti median käyttäjänä alkaa muodostua. Hän harjoittelee itsenäisten valintojen tekemistä, mielipiteen muodostamista, perustelemista ja arvioimista. Tuottamisen taitojen harjoittelussa on päämääränä, että lapselle muodostuu käsitys median toimintatavoista ja rakenteista. Tämän lisäksi lapsi oppii käyttämään mediavälineitä ja luomaan omaa mediakulttuuria. Varhaiskasvatuksessa lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ilmaisun välineenä ja vaikutetaan medialla järjestämällä omia mediaesityksiä. Päämääränä on, että lapsi luo omaa mediakulttuuria ja saa äänensä kuuluviin. Tämä kehittää lapsen kognitiivisia, motorisia sekä teknisiä taitoja. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 19.)

Median tuottamiseen ja vastaanottamiseen vaikuttaa lapsen kielitaito, joka kehittyy jatkuvasti. Median sisällöt ovat lapsen silmissä aluksi koosteita yksittäisistä lyhyistä tilanteista. Kyky seurata juonta, yhdistellä ja hahmottaa suuria kokonaisuuksia kasvaa vähitellen. Mainokset ovat lapselle aluksi erottamaton osa ohjelmasisältöä, mutta vähitellen hän oppii erottamaan ne, vaikkakaan piilomainontaa tai mainosten myyvää tarkoitusta lapsi ei vielä ymmärrä. Median tarinat välittyvät lapselle monella tavalla: median kieli on tekstiä, kuvaa, ääntä, symboleja ja näiden moninaisia yhdistelmiä. Median käyttämä kieli, kielikuvat ja käsitteet tarttuvat myös helposti arjen kielenkäyttöön. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 12, 16.)

Vaikka faktan ja fiktion sekä tarinan rakenteiden ymmärrys kehittyy vasta myöhemmin, lapset alkavat kertoa omia tarinoita jo 2-3-vuotiaana. Viidenteen ikävuoteen asti tarinan pituudet kasvavat tasaisesti ja yksityiskohtia tulee lisää. Neljävuotias saattaa jättää vielä mainitsematta tapahtumia, jotka olisivat kuuntelijan ymmärtämisen kannalta oleellisia, mutta viisivuotias kykenee kertomaan rakenteeltaan jo johdonmukaisia tarinoita, joissa tapahtumien

ajankulku on looginen. Kuusivuotias kertoo kuka teki, mitä teki, missä järjestyksessä ja miten tarina päättyi. Viisivuotiaana lapset hallitsevat jo taivutusjärjestelmän perussäännöt, mutta sääntöjen ja poikkeuksien oppimista tapahtuu vielä kouluikässä. Viisivuotias käyttää adjektiivien vertailumuotoja sekä harvinaisempia sijaismuotoja. Tarinankerrontataidot kehittyvät vauhdikkaasti ja sisältö laajenee. Kuudenteen ikävuoteen mennessä lapselle on kerätynyt jo yli 10 000 sanan sanavarasto. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila, 2007, 45, 49, 52.) Kielellisen kehityksen ja sanavaraston kehittymisen on todettu olevan positiivisessa yhteydessä erityisesti internetin käyttöön. Lisäksi internetiä on pidetty positiivisena asiana lukutaidon ylläpitämisessä ja uuden innostuksen luojana tekstipohjaiselle medialle television ja pelien rinnalla, vaikka se ei yksin riitäkään lukutaidon kehittymiseen. (Salokoski & Mustonen 2007, 32.)

Lapsen kielellinen kehitys vaikuttaa siihen, kuinka lapsi ymmärtää mediasta välittyviä sisältöjä. Pienimmille lapsille järkyttävätkään uutiset eivät välttämättä ole pelottavia lapsen puutteellisen pitkien sanallisten viestien vastaanottokyvyn takia. Esikouluikäisillä kielellinen kehitys on jo niin pitkällä, että pidemmät sanalliset viestit voidaan ymmärtää ja myös mielenkiinto uutisia sekä juonellisia aikuisten ohjelmia kohtaan on lisääntynyt. Riski aikuisille tarkoitettujen sisältöjen välittymisestä lapselle lisääntyy. Sitten kun lapsi kykenee ymmärtämään uutisten olevan todellisuutta, on olemassa riski, että lapsi kokee todellisen maailman tapahtumat hyvin ahdistavina. Vaikka viisivuotias lapsi onkin oppimassa erottamaan sadun ja todellisuuden toisistaan, niin hän saattaa vielä kuitenkin pelätä esimerkiksi mörköjä. Muita tyypillisiä pelkoja viisivuotiaalla ovat yksin jäämisen sekä pimeän pelko. Myös median luonteella on merkityksensä pelon tunnekokemuksen syntymisessä. Esimerkkinä vastapari kirjat ja elokuvat: perinteiset kirjat ja sadut jättävät tilaa lapsen omalle mielikuvitukselle ja lapsella on mahdollisuus suodattaa sadun elämysvoimaa oman kehitystasonsa mukaan. Psykeen omat suojausmekanismit suodattavat kuullun sadun juuri niin pelottavaksi ja ahdistavaksi, kun lapsi on valmis käsittelemään. Audiovisuaalisessa mediassa esimerkiksi elokuvissa sisältö tarjotaan valmiina lapselle, jolloin mahdollisesti vahingollisen sisällön suodattaminen ei ole mahdollista, mutta taito kehittyi myöhemmin. (Salokoski & Mustonen 2007, 46, 47, 48.) Turvataitojen opettaminen lapselle ehkäisee sitä, että lapsi joutuisi haitallisen tai liian pelottavan mediasisällön pariin. Turvataitoinen lapsi osaa kertoa mediakokemuksistaan sekä osaa suojella itseään haitalliselta ja liian pelottavalta tai ahdistavalta sisällöltä. Hän osaa esimerkiksi sulkea television ja keskeyttää ohjelman katsomisen. Keskeisiä lapsen kehitystä suojaavia mediakasvatuksellisia tukitoimia ovat netiketin ja ikärajojen opettaminen ja noudataminen sekä ikätasolle soveltuvat sisällöt. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 14.)

3.2 Tunnetaidot ja sosiaalinen kehitys

Median parissa hyvinvoiva lapsi tarvitsee tunnetaitoja, sosiaalisia taitoja, ilmaisun taitoja ja yhteisössä toimimisen taitoja, ja siksi näitä taitoja tulee harjoittaa osana varhaista mediakasvatusta. Media tarjoaa tunnekokemuksia, tietoa tunteista ja mahdollisuuden harjoitella tunteiden tulkintaa. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 18.) Lapsi voi kokea media parissa erittäin voimakkaita tunteita. Voimakasta psykologista eläytymistä kutsutaan immersioiksi. Immersion voimakkuus riippuu kokijan iästä ja elämyksen jännittävydestä. Kun mediasisällöt ovat lapsen ikätasolle soveltuvia, tarjoavat ne mahdollisuuden kokea immersiota, joka tukee lapsen tunne-elämän kehitystä. (Nurmi ym. 2007, 129.) Myös negatiivisten tunteiden kokemukset ovat tärkeitä. Ei ole vaarallista, jos lapsi pelästyy kokemastaan, kunhan kokemus on lapsen kehitystasoon suhteutettuna kohtuullinen ja kunhan hän voi käsitellä asiaa aikuisen kanssa. (Niinistö ym. 2006, 19.) Lapsen ei tarvitse myöskään kokea kaikkea itse, jotta kykenisi saavuttamaan erilaisia tunnetiloja, koska media mahdollistaa sijaiskokemusten syntymisen sekä samastumiskohteita tunteiden harjoittelulle (Salokoski & Mustonen 2007, 46).

Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan niitä valmiuksia, joilla lapsi selviää arkipäivän tilanteista ratkaisemalla ongelmia ja saavuttaa sosiaalisia päämääriä niin, että päädytään positiivisiin seurauksiin. Tämä edellyttää empatiakykyä, kykyä ymmärtää omia tunteita ja ilmaista niitä tilanteen edellyttämällä tavalla. Onnistuminen on yhteydessä hänen kognitiivisiin tai-toihinsa, minäkuvaansa ja asemaansa ryhmässä. Koko sosiaalinen kompetenssi koostuu erillisistä alataidoista, joita ovat itsesäätely, tunnetaidot, sosiokognitiiviset taidot, sosiaaliset taidot ja kiintymysiteet sekä osallisuus. Kompetenssi laajenee ja monipuolistuu merkittävästi kolmen ja kuuden ikävuoden välillä. (Nurmi ym. 2007, 61, 62.) Median käyttö on yhä enemmän sosiaalista toimintaa. Sosiaaliset taidot korostuvat varhaisen mediakasvatuksen työtavoissa, kuten keskustelussa ja mediaesitysten parissa työskentelystä. Keskusteluissa kunnioitetaan toisten näkemyksiä, arviointia ja tulkintoja ja samalla opitaan, miten mediaesityksiä voidaan vastaanottaa ja tulkita eri tavoin. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 18.) Tällöin harjoitellaan myös toisen asemaan asettumista ja opitaan ymmärtämään, että mielipiteitä voi olla monenlaisia. Alle kouluikäisen lapsen ajattelu on vielä melko egosentristä eli hänen on vaikea ymmärtää toisen ihmisen näkökantaa, mutta esikouluikää lähestyessä alkaa lapsi pikkuhiljaa ottaa huomioon muiden ehdotuksia ja mielipiteitä sekä vastaamaan niihin, muuttamaan käyttäytymistään, jakamaan asioita toisten kanssa sekä odottamaan vuoroaan (Nurmi ym. 2007, 90, 62).

3.3 Lasten median käyttö

Opinnäytetyötä toteuttaessa oli oleellista tietää, miten erilaisen mediavälineet näkyvät lasten arjessa: millaisia välineitä lapset käyttävät ja kuinka paljon. Lasten median käyttöä on

tutkittu mediabarometrien avulla, joista uusin on julkaistu vuonna 2013. Tutkimus sijoittui ajalle 2010 - 2013 ja se tutki 0-8-vuotiaiden lasten mediakäyttäytymistä. Tutkimuksessa on kerrottu digitaalisten pelien, kännyköiden, internetin ja kuvaohjelmien käytöstä sekä kirjojen ja lehtien lukemisesta ikäluokittain.

Vuoden 2013 tutkimuksessa selvisi, että nuorempiin lapsiin verrattuna 5-6-vuotiaat lapset pelaavat huomattavasti enemmän digitaalisia pelejä. Yksi kolmasosa 3-4-vuotiaista lapsista pelasi digitaalisia pelejä vähintään kerran viikossa, kun 5-6-vuotiaista kaksi kolmasosaa lapsista pelasi vähintään kerran viikossa. Pelaamiseen liittyi myös sukupuolisia eroja: 5-6-vuotiaat pojat pelasivat tyttöjä useammin ja 3-4-vuotiaista lapsista pojat aloittivat tyttöjä aiemmin pelaamisen. Internetiä 5-6-vuotiaat käyttivät monipuolisemmin eri tarkoituksiin kuin nuoremmat, mutta määrällisesti lähes yhtä paljon kuin 3-4-vuotiaat. Viikoittain internetiä käytti 66 prosenttia 5-6-vuotiaista ja 60 prosentti 3-4-vuotiaista. Kolmasosa 3-4-vuotiaista käytti internetiä päivittäin tai lähes päivittäin, 5-6-vuotiaista 42 prosenttia. Osa 3-4-vuotiaista alkoi pelata tässä iässä digitaalisia pelejä internetissä ja tutustuivat lapsille suunnattuihin puhasivustoihin, vaikka Internetiä käytettiin laajalti vain kuvaohjelmien katsomiseen. Pelaamisen lisäksi kännykän käyttö yleistyi 5-6-vuotiailla lapsilla. Osalla lapsista oli jo oma puhelin: joka kymmenes 5-vuotiaista ja joka neljäs 6-vuotiaista omisti puhelimen. Kännykän käyttö 5-6-vuotiailla oli monipuolista: kännykällä pelattiin, otettiin kuvia ja soitettiin. Käyttö ei ollut niin yleistä 3-4-vuotiailla lapsilla, joista viikoittain käyttivät kännykkää vain 23 prosenttia. Kännykkää käytettiin tällöin lähinnä pelaamiseen. (Suoninen 2014, 59, 60, 61.)

3-4-vuotiaiden lasten elämässä kirjat ja lehdet olivat tärkeitä elementtejä. Kaksi kolmasosaa 3-4-vuotiaista luki päivittäin ja 90 prosenttia luki lähes joka päivä. Ääneen lapsille luettiin joka päivä 50 prosentin todennäköisyydellä ja melkein joka päivä luettiin 80 prosentille lapsista. 5-6-vuotiaat lapset lukivat yhä säännöllisesti, mutta kuvaohjelmien katsominen oli lukemista yleisempää. 5-6-vuotiaat lukivat mielellään sarjakuvia. Neljännes tutkimukseen osallistuneista 5-6-vuotiaista lapsista luki päivittäin sarjakuvia. Kuvaohjelmia tutkimuksen mukaan katsoi päivittäin 95 prosenttia 5-6-vuotiaista lapsista. (Suoninen 2014, 58, 60.)

Kuvaohjelmia ja digitaalisia pelejä alettiin käyttää itsenäisemmin 3-4-vuotiaana, vaikka oma perhe ja vanhemmat olivatkin edelleen useammin lapsen seurana. Internetiä lapset käyttivät pääsääntöisesti vain aikuisen seurassa. 5-6-vuotiaat katsoivat kuvaohjelmia ja pelasivat digitaalisia pelejä useammin yksin tai toisten lasten kanssa, mutta mieluummin kuvaohjelmia oltaisi katsottu aikuisen tai koko perheen kanssa. Pelejä 5-6-vuotiaat pelasivat mieluiten omien kavereiden kanssa tai yksin. (2014, 59, 61.)

4 Mitä on Kohtaamistaide

Kohtaamistaide perustuu japanilaiseen Clinical art-menetelmään, josta on jalostettu suomalaiseseen kulttuuriin sopivampi, vuorovaikutuksellisuutta korostava metodi (Pusa 2014, 4). Kohtaamistaiteesta puhuttaessa nousee esille kolme japanilaista käsitettä: Bigaku, Kansei ja Mitate. Bigaku antaa perustan Kohtaamistaiteelle, sillä se tarkoittaa estetiikkaa ja oppia kauneudesta (Tieteen termipankki 2016). Mitate on kokonaisvaltaista ja arvostavaa kohtaamista ihmisten välillä. Kansei kuvastaa yksilön herkkyyttä ja eettistä arviointikykyä. (Pusa 2014, 4.)

Clinical art- menetelmässä taiteen tekemistä ja aivojen stimulointia moniaistillisuuden avulla kohdennettiin kuntouksessa oleviin muistisairaisiin, mutta suomalainen Kohtaamistaide on laajentanut toimintakenttäänsä myös sosiaali- ja kasvatusaloille. Kohtaamistaide on ennaltaehkäisevää, hyvinvointia lisäävää ja toimintakykyä ylläpitävää toimintaa kuin kuntoutusta. Kohtaamisia tapahtuu niin ihmisten kuin materiaalienkin välillä. Työskentely on aina ryhmämuotoista ja tapahtuu tiiviissä vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Vuorovaikutustaitojen edistäminen, voimavaralähtöisyys ja moniaistillisuus ovat Kohtaamistaiteen kulmakiviä. (Pusa 2014, 21-22.) Moniaistillisuus eli multisensorisuus kuvastaa tilannetta, jossa kahta tai useampaa aistia käyttämällä tapahtuu aktivoitumista tai rentoutumista. Aktivoimisen ja rentoutumisen kombinaatio on avain luovuuteen ja uuden oppimiseen (Pusa 2014, 38). Voimavaralähtöisyys tarkoittaa sitä, että toimintaa suunnitellaan yksilöiden käytössä olevien voimavarojen, vahvuuksien ja taitojen pohjalta, niin että toiminta on mielekästä, motivoivaa ja voimauttavaa. Osallistujaa autetaan käyttämään niitä voimavaroja ja taitoja, joita hänellä on. (Sorsa.) Kohtaamistaide-työskentely on joustavaa ja antaa mahdollisuuden osallistua toimintaan tämän hetkisen taitotason, kehityksen ja voimavarojen pohjalta.

Vaikka Kohtaamistaide perustuukin kuvataiteen tekemiseen, on yleistä hyödyntää myös muita taidemuotoja ohjatessa, esimerkiksi musiikkia, tanssia, draamaa ja luovaa kirjoittamista. Erilaisten taidemuotojen yhdisteleminen mahdollistaa Kohtaamistaiteessa tärkeän tavoitteen eli moniaistillisuuden. Moniaistillisuuden lisäksi Kohtaamistaiteessa tavoitteena on luoda esteettisesti laadukas taidetuotos, joka yllättää tekijänsä. Kyse ei siis ole niin sanotusta askartelemisesta vaan taiteen tekemisestä. Laadukas tuotos taataan korkealuokkaisia taidetarvikkeita ja materiaaleja käyttämällä sekä tarkoilla, etukäteen laadituilla suunnitelmillä. Kohtaamistaiteessa on tietynlaista salamyhkäisyyttä, joka johtaa yllättävyyden kokemuksen työskentelyn aikana. Salamyhkäisyyden ja hetki hetkeltä paljastuvien työvaiheiden takana on tarkka suunnitelma ja tavoitteet. Kohtaamistaide-tuokiot suunnitellaan aina tarkasti etukäteen. Suunnittelua ohjaavat osallistujien henkilökohtaiset tavoitteet sekä ryhmän yhteiset tavoitteet. Tuntistruktuuri muodostuu kolmesta osasta, jotka ovat virittäytyminen, taidetyöskentely ja arvostuskierros. Taidetyöskentely koostuu yleensä useammasta pienestä

työvaiheesta, jotka kerrotaan työskentelyn edetessä. (Pusa 2014, 20, 48.) Ohjaaja ei paljasta työskentelyn alussa, millaiseen lopputulokseen toiminta tähtää ja taidetyöskentelyn vaiheistukset paljastetaan työn lomassa vähitellen. Toimintatapa luo tilaa uusille ajatuksille ja oivalluksille sekä ohjaa osallistujia suuntaamaan ajatukset tähän hetkeen.

Vaikka työskentely on tarkasti suunniteltua, kontrolloitua ja jaettu moneen pieneen osaan, on Kohtaamistaide-tuokioiden suunnittelussa hyvin tärkeää luoda osallistujille valinnanmahdollisuuksia joka työvaiheessa. Se on tärkeää, sillä yksilön tunne omasta kyvykkyydestään tehdä muista riippumattomia ratkaisuja ja valintoja kantaa parhaimmillaan myös ryhmän ulkopuoliseen elämään, yksilön omaan arkeen. Ryhmä kokoontuu yleensä 8-10 kertaa ja jokaiselle kokoontumiskerralle ohjaaja miettii oman teeman ja tavoitteet. Taidetyöskentely aikuisten ryhmissä kestää noin 1,5 - 2 tuntia. Suurimman osan työskentelyajasta haukkaa varsinainen taidetyöskentely, joka kestää noin tunnin sisältäen eri työvaiheita. (Pusa 2014, 11, 12, 49, 50.) Työskentelyaikaa voi soveltaa kohderyhmälle sopivaksi. Esimerkiksi lasten kanssa toimiessa aika on puolet lyhyempi.

Työskentely alkaa aina moniaistillisella virittäytymisellä, joka tähtää spontaaniuden ja luovuuden herättämiseen. Työskentelyn lopuksi on arvostuskierros, jossa jokainen ryhmäläinen tulee nähdäksi ja kuulluksi arvostavalla otteella. Tarkoitus on, että ryhmän jäsenet antavat toisilleen kannustavaa palautetta ja tekevät havaintoja toisten töistä työskentelyn jälkeen. Ohjaaja osallistuu keskusteluun ryhmää kuunnellen ja tunnustellen. Tavoite on, että jokainen osallistuja saa omasta työstään positiivista palautetta. Ohjaajien rooli Kohtaamistaiteessa on tukea ja innostaa ryhmäläisiä sekä luoda tilaan rauhallinen ja arvostava tunnelma. Ohjaajan päällimmäinen tehtävä on kuitenkin suunnitella itse taidetyöskentely ryhmälle asetettujen tavoitteiden sekä yksilöiden tarpeiden mukaisesti. Ohjaaja huolehtii siitä, että ryhmälle luodaan pelisäännöt ennen toiminnan aloittamista. (Pusa 2014, 14, 18.) Ryhmän kokoontuessa ensimmäistä kertaa kootaan yhdessä ajatuksia ylös, joiden pohjalta luodaan ryhmäsäännöt.

Vaikka Kohtaamistaide ei ole taideterapiaa enkä minä ole taideterapeutti, on sekä Kohtaamistaiteessa, että minussa ohjaajana taideterapeuttisia piirteitä, joka näkyi ohjaamassa mediakasvatuksellisessa Kohtaamistaiteen ryhmässä. Pikkulapsikin voi kokea suuria tunteita, joita ei osaa määrittää tai kohdata. Taide on keino, jolla symbolisella tasolla voi luoda myös järjestystä sisäiseen kaaokseen ja epävarmuuteen. Yhteyksien luominen aluksi irrallisilta tuntuvien värien ja materiaalien välille voi luoda materiaalien tasolla selkeyden ja vapauttavan tunteen, joka heijastuu myös henkilön sisäiseen maailmaan. Leikki ja taide pakottavat lapsen luomaan uudenlaisia yhteyksiä asioiden välille

ja se kehittää luovuutta. Taiteen terapeuttinen ulottuvuus tähtää siihen, että taiteen tekijän sisäinen maailma muuttuu ymmärrettävämmäksi ja selkeämmäksi. (Ruokonen ym. 2009, 72.)

5 Kohtaamiset lasten kanssa

Seuraavassa osiossa kerron, mitä toimintatuokiot pitivät sisällään ja miten ne sujuivat. Palautteet ja kohtaamisten syvällisempi pohdinta on säästetty myöhemmäksi. Ne löytyvät arviointiotsikon alta. Yksittäisistä toimintakerroista on kerrottu erikseen ja ne sisältävät myös lasten antamat palautteet. Oman oppimisen pohdinta seuraa yksittäisten toimintakertojen arvioinnin jälkeen.

Jokainen kohtaaminen oli kolmiosainen: ensin virittäytyttiin, sitten siirryttiin taidetoimintaan ja lopuksi oli arvostuskierros, jonka aikana tai jälkeen keräsin palautetta. Ensimmäisellä ja kahdeksannella kerralla struktuuri oli hieman erilainen. Ryhmän ajankohta vaihteli aamun ja iltapäivän välillä riippuen päivän muusta toiminnasta. Ryhmän ohjauksessa minulla oli käytössäni kaksi tilavaa huonetta, joissa sain rauhassa ohjata ryhmää lapsille tutussa ympäristössä. Käytin hyödykseni usein molempia huoneita. Kohtaamistaitteessa tärkeä elementti on yllätyksellisyys ja siksi olikin hienoa, että pystyin järjestämään taidetyöskentelyn ja välineet toiseen tilaan valmiiksi jolloin lapset eivät heti alussa tienneet mitä tuleman piti. Lapsista yllätyksellisyys oli sopivasti jännittävää ja mukava asia, vaikka normaalisti kasvatuksessa pyritäänkin ennakoitavuuteen. Toteutin ryhmän yksin ohjaten. Päiväkodissa oli rajallinen määrä henkilöstöresursseja, joten olisi ollut hankalaa irrottaa lapsiryhmästä toista työntekijää seuraamaan ohjaustani. Päätin toteuttaa ryhmän yksin, ettei päiväkodin arki-rytmi olisi kärsinyt. Tällöin sain myös vapaammat kädet aikataulullisesti ryhmän ohjaamiseen.

5.1 Ensimmäinen kohtaaminen

Teema: tutustuminen Kohtaamistaitteeseen

Virittäytyminen: ryhmäsäännöt, peiliharjoitus, Liisa Ihmemaassa-tarinan alku, keskustelu älypuhelimien ominaisuuksista

Taidetyöskentely: kaksi vahaliitupiirrosta (1. millaisessa puistossa Liisa istuu 2. millainen olisi mielikuvituksellinen puisto, jossa kaikki on mahdollista), valokuvaus pareittain älypuhelimella. Oppimisalueet: parityöskentely, älypuhelimien ominaisuudet, älypuhelimella kuvaaminen ja still-kuvassa oleminen.

Välineet: Vahaliidut, kartongit, kameräkännykkä, dokumenttikamera ja videotykki.

Ensimmäisellä kerralla kaikki kuusi lasta olivat paikalla. Tila oli lapsille tuttu. Pyysin lapsia istumaan piiriin, jossa kerroin heille lyhyesti tulevasta ryhmästä. Osa lapsista osasi jo odottaa, mitä tuleman pitää, koska olin ohjannut samankaltaista toimintaa jo aiemmin päiväkodissa toisille lapsille. Lapset olivat odottaneet ryhmään pääsyä kovasti talven ja kevään aikana ja kyselleet useasti, koska hekin pääsisivät kokemaan ”taidekohtauksen”. Sillä nimellä he kutsuivat ryhmää.

Aluksi mietimme yhdessä ryhmäsäännöt, joiden avulla ryhmässä kaikilla olisi mahdollisimman hyvä olla. Lapset saivat vapaasti kertoa, millaisia sääntöjä ryhmällä voisi olla. Jokainen lapsi sai allekirjoittaa tekemämme ryhmäsopimuksen. Tämän jälkeen siirryimme virittäytymisharjoitukseen, joka oli peiliharjoitus. Peiliharjoituksen tarkoitus on lähentää pareja keskenään ja virittää heitä niin sanotusti samalle taajuudelle. Pyysin lapsia jakautumaan pareittain ja opastin peiliharjoituksen säännöt. Harjoituksessa parit menevät toisiaan vastakain seisomaan. Toinen tekee liikkeitä hitaasti musiikin tahdissa ja peili toistaa liikkeit samaan aikaan. Parit muodostuivat nopeasti, sillä lapset olivat toisilleen tuttuja. Tuttuuden takia uskalsin valita peiliharjoituksen ensimmäiseksi lämmittelyksi. Harjoitus on intensiivinen, mutta virittää ajatukset tähän hetkeen tehokkaasti. Harjoitus ei ollut lapsille ennestään tuttu. Siihen nähden lapset oivalsivat nopeasti, miten toimitaan. Kun kaikki parit olivat saaneet olla sekä peili että peilaaaja, kokeilin harjoitusta vielä niin, että lapset seurasivat minua.

Virittäytymisen jälkeen siirryimme matolle istumaan. Kysyin lapsilta, ovatko he kuulleet Liisa ihmemaassa sadusta. Kukaan ei ollut. Kerroin lyhyesti, millainen on tarinan juoni. Kerroin myös, että tulemme hyödyntämään tarinaa kaikkien kahdeksan kokoontumisen ajan. Luin tarinan alun, jonka jälkeen pyysin lapsia pöydän ääreen istumaan, jossa oli valmiina paperit ja liidut. Oli tarkoitus, että lapset käyttävät vain jompaakumpaa vastaväriä eli kolmea yhteensä: lila tai keltainen, punainen tai vihreä, sininen tai oranssi. Olin kuitenkin vahingossa laittanut kaikki liidut käytettäväksi, joten sanoin epäselvyyden välttämiseksi, että käyttäkää mitä tahansa kolmea väriä. Lapset piirsivät puistomaiseman ja taustalla soi Spotifysta luontoääniä. Lapset kertoivat työskentelyn aikana vapaasti, mitä ovat piirtämässä ja kommentoivat myös toistensa töitä. Kun kuvat olivat valmiita, tarina jatkui ja Liisan puiston tunnelma vaihtui surrealistiseksi. Musiikkikin vaihtui hullunkuriseksi. Lapset saivat mustan paperin ja nyt sai käyttää kolmea väriä, joita ei äsken käytetty. Tarkoitus oli värien avulla korostaa sitä, että kuvat ovat keskenään vastakohtaisia. Myös taustapaperit komppasivat tätä ajatusta. Muutamien lapsien oli kuitenkin aluksi hankalaa ymmärtää, millainen voisi olla erilainen puisto. Pyysin miettimään, millä tavalla esimerkiksi ilma voisi olla erilainen. Tästä innostuneen kaikki lapset alkoivat tehdä pyörremyrskyjä paperille. Halusin ensimmäi-

seen taidetyöskentelyyn lapsille tutun työväliseen eli liidut. Ajattelin, että lasten olisi helpompaa tutustua Kohtaamistaide- menetelmään, mikäli siinä olisi aluksi tuttuja elementtejä.

Vahaliitupiirrosten jälkeen oli vuorossa taidetyöskentelyosuus numero kaksi. Kerroin seuraavaksi lapsille, että jos Liisa ihmemaassa olisi tänä päivänä kerrottu tarina, niin Liisa saattaisikin istua puistossa älypuhelimella. Mietimme yhdessä, mitä älypuhelimella voi tehdä. Lapset tiesivät hyvin, millaisia toimintoja siinä on. Siirryimme keskustelun jälkeen pimennettyyn saliin ja otimme piirroksen mukaan. Piirroksen heijastettiin seinälle dokumenttikameran ja videotykin avulla. Lapset jakautuivat pareihin. Parit ottivat toisistaan valokuvat taustojen kanssa älypuhelimella itse piirtämiinsä taustakuviin eläytyen. Osa lapsista oli kuvannut älypuhelimella aiemmin, mutta eivät kaikki. Lapset olivat levottomia, koska omaa vuoroaan joutui odottamaan aika kauan. Itse työskentelystä ja kuvaamisesta lapset olivat innoissaan. Oma varjokuva ihmetytti lapsia. Lapset kyselivät myös laitteista, joita käytimme ja kerroin heille työskentelyn lomassa, mitä ne ovat. Tämän vaiheen tarkoitus oli elävöittää perinteistä kuvataidetta medialaitteiden avulla. Lapset saivat tutustua dokumenttikameraan ja videotykkiin, josta suurensivat ja heijastivat kuvat seinälle. Lapset pääsivät harjoittelemaan parityöskentelyä, valokuvaamista älypuhelimella ja still-kuvassa olemista.

Lapsen saivat eläytyä itse piirtämiinsä taustoihin ja kertoivat kuvaajalle, millainen hahmo hän kuvassa on. Valokuvaustilanne on erityinen vuorovaikutustilanne. Kuvaajan on kuunneltava, miten kuvattava haluaa tulla kuvatuksi. (Savolainen 2009, 218.) Miina Savolaisen kehittämässä Voimauttava valokuvaus-menetelmässä valokuvaaminen tukee lapsen kehittyvää itsetuntoa ja valokuvatyöskentely mahdollistaa sen, että lapsi oppii katsomaan itseään arvostavasti, toimimaan vuorovaikutustilanteissa omana itsenään sekä tunnistamaan tunteita. (Savolainen 2009, 217.) En suoranaisesti käyttänyt Voimauttavan valokuvauksen menetelmää, mutta toiminnassa on samoja piirteitä. Lapsista huokui, että tilanne oli heille uusi ja hieman jännittäväkin, mutta jokainen lapsi osallistui kuvaamiseen ja kuvattavana olemiseen innolla.

Kuvausharjoituksen jälkeen siirryimme takaisin huoneeseen, jossa aloitimme työskentelyn. Ynnäsimme, mitä olimme tehneet ja millaisia tuotoksia olimme saaneet aikaan. Pitkän kaavan mukaiseen arvostuskierrokseen ei ollut enää aikaa, koska työskentelyyn oli mennyt valtavasti yliaikaa ja lapset olivat jo kovin levottomia. Tarkoitus oli pitää ohjaus 45 minuutissa, mutta se venyi 1h 15 minuuttiin. Yritin pitää viimeisen osion mahdollisimman lyhyenä. Kysyin jokaiselta lapselta, mitä hän oli piirtänyt ja toiset saivat kommentoida. En pyytänyt lapsilta enää palautetta erikseen, koska he olivat niin väsyneitä ja levottomia. Sain lapsilta kuitenkin palautetta työskentelyn aikana.

5.2 Toinen kohtaaminen

Teema: Valokuvaus taidemuotona/ rytmi ja liike

Virittäytyminen: Liisa Ihmemaassa-video YouTubesta (Osa 1), keskustelu videosta, valohippa taskulampuilla, rumpuharjoitus

Taidetyöskentely: valomaalaus kameralla (pitkä valotusaika)

Oppimisalueet: kameran ja valon luova käyttö, ohjaajana ja ohjattavana oleminen, rytmissä liikkuminen

Välineet: taskulamput, kamera ja kehärumpu

Kaksi lasta oli toisella tapaamiskerralla pois. Mukana oli siis neljä lasta. Tunnelma oli rauhallinen ja ohjaus meni moninkertaisesti paremmin kuin ensimmäisellä kerralla. Tein edellisellä kerralla ottamieni nauhoitteiden perusteella pieniä muutoksia omaan ohjaukseeni ja yritin olla ohjaamatta lapsia liikaa. Oloni olikin paljon rauhallisempi ja se heijastui lasten käytökseen. Aloitimme rumpuharjoituksella, jossa yksi kerrallaan lapset saivat soittaa kehärumpua ja muut tanssivat rytmin mukaan. Ennen harjoitusta sai kokeilla, millaisia ääniä rummusta sai aikaiseksi kädellä tai kapulalla. Minä ohjasin ensin lapsia näyttääkseni esimerkkiä. Soittamisessa sai tehdä esimerkiksi taukoja, jolloin tuli pysähtyä. Näytin myös, että soitto voi vaihtua hitaasta nopeaan ja hiljaisesta kovaaääniseen soittoon, jolloin lasten liike tulisi mukailta soittotyylillä.

Musiikkikasvatuksessa lasten kanssa harjoitellaan nimenomaan vastakohtapareja. Ne ovat lähtökohtana lapsen musiikilliselle kehitykselle ja vaikuttavat lapseen myös emotionaalisesti ja sosiaalisesti. (Paasolainen 2009, 17) Käyttämäni rumpuharjoitus oli musiikkiliikuntaa. Musiikkiliikunnan hyötyjä lapsen kehityksessä näkyy rytmittämisen, keskittymisen ja kuuntelukyvyn, reaktio- ja koordinaatiokyvyn, kontakti- ja kommunikaatiokyvyn osa-alueilla (Hongisto-Åberg, Lindberg-Piironen & Mäkinen 1993, 56). Liikunta virittää myös osallistujien keskittymisen ja mielenkiinnon tähän hetkeen. Lapset olivat innoissaan harjoituksesta. Rumpuharjoituksen päätarkoituksena oli purkaa lasten ylimääräistä fyysistä energiaa liikkeen muodossa, harjoitella ohjaajana ja ohjattavana olemista sekä virittäytyä tulevaan taidetyöskentelyyn, joka sisälsi myös rytmissä liikkumista. Musiikilliset vastakohtaparit, reaktio- ja koordinaatiokyky olivat taustatavoitteita.

Rummutusharjoituksen jälkeen leikimme valohippaa himmennetyssä huoneessa. Jokainen sai pitää taskulamppua hetken aikaa itsellään ja juokuttaa toisia lapsia. Kun joku lapsista osui valokeilaan, hippa vaihtui. Lapset nauttivat erilaisen hippaleikin leikkimisestä. Lopuksi otin taskulampun itselleni ja johdatin lapset valokiilan avulla hämärään saliin, joka oli tarkoitettu toteuttamaan varsinainen taidetyöskentely. Valohipan tarkoitus oli jatkaa ohjaaja-ohjattavaasetelmaa, jota harjoiteltiin jo rummutusharjoituksessa. Viime kerrasta oppineena lapset

tarvitsivat aluksi mahdollisuuden purkaa liike-energiaa, jotta taidetyöskentelyssä olisi rauhallisempaa. Taskulamput olivat myös oleellinen osa tulevaa taidetyöskentelyä.

Pimeys oli lapsista aluksi jännittävää, mutta se unohtui, kun pyysin heidät tabletin ääreen istumaan. Katsoimme videopätkän Liisa ihmemaassa -elokuvasta YouTubesta. Se jatkui siitä, mihin viimeksi jäimme. Viimeksi aloitin tarinan kertomalla sen omin sanoin. Liisa oli ollut puistossa, jossa alkoi haaveilla. Hän näki kanin, jonka perässä hyppäisi kaninkoloon. Lapset olisivat mielellään katsooneet toisenkin videopätkän, mutta kerroin, että seuraavaksi tehtäisiin jotakin muuta vielä hauskeempaa. Näytin lapsille taskulamput, joissa kaikissa oli eriväriset silkkipaperit teipattu päälle niin, että valo oli joko sininen, violetti, vihreä tai keltainen. Kerroin, että tulisin laittamaan taustalle musiikkia soimaan, jonka rytmissä he saisivat liikkuu taskulamppu kädessä. Laitoin soimaa kappaleen Liisa ihmemaassa -elokuvasta. Kappale oli kahden lapsen mielestä liian jännittävä, joten vaihdoin kappaletta. Olin tehnyt Spotifyhin soittolistan, joten kappaleen vaihtaminen oli helppoa.

Musiikin soidessa lapset tanssivat taskulamppujen kanssa. Kerroin, että kamera ottaisi kuvan, johon heidän vauhtivierunsa taltioituisivat. Pimeys joka huoneessa vallitsi, oli kuin kaninkolo ja taskulamppujen valot olivat kuin niitä valoilmiöitä, joita Liisa näki tippuessa kanin koloon. Haastoin lapset pohtimaan, millaisia asioita Liisa näkisi kolossa ja piirtämään niitä valolla ilmaan. Otin muutaman yhteiskuvan, jossa kaikki lapset olivat. Sen jälkeen pyysin heitä kameran ääreen katsomaan, millaisia kuvia tuli. He olivat hämmentyneitä ja yllättyneitä lopputuloksesta. Seuraavaksi pyysin lapsia valitsemaan, tulevatko he estradille yksin esittämään valonäytöksen, joka kuvattaisiin vai tulevatko he pareittain. Kaikki halusivat tulla pareittain. Otin jokaisesta parista muutaman kuvan ja estradin ulkopuolella olevat lapset saivat tulla seuraamaan kuvaustyöskentelyä viereeni ja painamaan nappia.

Kun kuvat olivat valmiita, siirryimme toiseen huoneeseen. Yritin siirtää kuvat tietokoneelle, kun lapset odottivat matolla. Kyselin samalla heiltä, miltä työskentely oli tuntunut. Kertasimme, mitä olimme tehneet. Arvostuskierroksen paikka oli hyvässä kohdassa. Aluksi lapset sanoivat että kaikki oli kivaa, mutta pyysin heitä kertomaan yksittäisiä asioita ja näin sainkin yksityiskohtaisempaa tietoa.

Valokuvat eivät joistain syystä siirtyneet tietokoneelle, joten katsoimme kuvat kamerasta. Se onnistui, koska lapsia oli vain neljä. Ensin katsoimme kaikki kuvat, jonka jälkeen jokainen sai valita oman lempikuvansa ja kertoa siitä. Muistutin kaninkolosta, jossa mekin olimme leikkineet. Mietimme, mitä Liisa olisi voinut nähdä kolossa. Harjoittelimme kuvia katsoessa, miten kuvaa zoomataan kosketusnäyttöisestä kamerasta ja miten kuvia selataan kosketusnäytöllä. Osa oli tehnyt tällaista aiemmin vanhemman puhelimesta, mutta kameralla ei kukaan.

Lopuksi ohjasin lapset toiselle puolelle huonetta, jossa oli tunnevärityskuvia. Kysyin, mitä tunteita työskentelyn aikana heräsi. Jotkut lapset ottivat aluksi värityskuvia, joissa oli ääri-tunteita kuten raivo ja suru. Kysyin heiltä, että oliko tänään tullut näitä tunteita. Vastaus oli, että ei oikeasti, mutta kuva oli ollut hauskan näköinen. Pyysin kaikkia miettimään tarkemmin asiaa ja lopulta lapset löysivätkin sen näköisiä kuvia, jotka olivat yhteneviä lasten aiempien kommenttien kanssa. Lapset saivat värittää kuvia vähän matkaa. Jokaisella koontumiskerralla väritettäisiin lisää. Arvostuskierroksella, palautekeskustelussa ja tunne-työskentelyssä lapset harjoittelevat kertomaan omia mielipiteitä, ilmaisemaan ajatuksiaan sekä kunnioittamaan toisten näkemyksiä ja tulkintoja. Nämä lisäävät lasten sosiaalisia taitoja. (Stakes & Opetusministeriö 2008, 18.)

5.3 Kolmas kohtaaminen

Teema: Tunteet: ilo ja suru

Virittäytyminen: suurenee ja pienenee-, Liisa Ihmemaassa -video YouTubesta (Osa 2), keskustelu videosta sekä tunteista, taidetekniikkaan tutustuminen maistamalla (suolakiteet)

Taidetyöskentely: musiikkimaalaukset vesiväreillä (maalattiin ilo ja suru), taustalla soi tunnelmaan sopivaa musiikkia, valmiiseen työhön ripoteltiin suolakiteitä.

Oppimisaalueet: tunteiden tunnistaminen ja konkretisoiminen, musiikin yhdistyminen tunteisiin

Välineet: suola, vesivärit, leikkijuoma ja - ruoka

Lapsia oli tällä kerralla paikalla viisi. Tunnelma oli hieman levoton. Aloitimme katsomalla videon siitä, kun Liisa on päässyt kolon pohjalle. Liisa pienenee, suurenee ja alkaa itkää, kun hän kasvaa liian suureksi. Kysyin lapsilta, miksi Liisaa itkettiin. Keskustelimme myös siitä, miltä suru tuntuu ja kysyin, miksi he itse tulevat joskus surullisiksi. Yksi lapsi sanoi, että ei ikinä mistään. Muut kertoivat syiksi ikävän, toisen surun ja onnettomuuden sekä surulliset elokuvat. Yksi lapsista koki surua oman äitinsä onnettomuudesta ja silloin käsitelimme myös sanaa empatia, joka oli sanana lapsille uusi.

Leikimme virittäytymisharjoituksena suurenee - pienenee leikkiä. Leikki oli itseni keksimä. Tarkoitus oli purkaa levottomuutta liikkumiseen ja eläytyä katsomaamme videota. Jokainen lapsi sai olla kerran suurentajan ja pienentäjän roolissa. Leikkijuoma pienensi eli lasten piti mennä kyykkyyyn ja leikkiruoka vastoin suurensi eli kädet kurottivat kattoa. Melkein kaikki lapset osallistuivat innokkaasti, mutta yksi lapsista vastusteli aluksi tottelemista kasvamiseen ja pienenemiseen. Harjoitus täytti tavoitteet ja lapset siirtyivät tulevaan taidetyöskentelyyn harvinaisen levollisina.

Leikin jälkeen oli aika maalata musiikkia. Laitoin taustalle soimaan mielestäni surullista, mollivoittoista musiikkia. Ensin lapset saivat maalata paperille surun ja ottaa musiikista inspiraatiota. Ohjeistin lapsia miettimään, mikä väri ja muoto kuvaisivat surua heidän mielestään. Kannustin maalaamaan koko paperin, mutta osa ei halunnut. Maalaamisen jälkeen ripoteltiin paperille suolakiteitä. Suola ei imenyt väriä tavalla, jolla olin suunnitellut. Suolaa sai myös maistaa hieman. Kerroin, että myös oikeissa kyyneleissä on suolaa. Lapsien mielestä se oli ennen kuulumatonta. Maalaaminen sujui rauhallisissa merkeissä ja melkein kaikki lapset keksivät heti, mitä maalata. Osa otti inspiraatiota katsomastamme Liisa-videosta.

Kun surumaalaukset olivat valmiita, laitoin soimaan iloista musiikkia ja lapset saivat maalata ilon uudelle paperille. Valitsin ilo- ja surumaalauksiin musiikin sillä mentaliteetilla, että surun tunteeseen liitetään hitaat tempot, hiljainen äänenvoimakkuus, suuret ajoituserot ja sameat äänensävyt. Onnellisuuteen ja iloon yhdistetään nopea tempo, pienet tempovaihtelut, suuri äänenvoimakkuus, kirkkaat äänenvärit ja nuotin kestojen kontrastit. (Eerola 2005, 262) Käyttämäni menetelmä, musiikkimaalaus on yksi musiikkiterapeuttisista menetelmistä, joka mahdollistaa omien tunteiden käsittelemisen. Musiikin avulla ihminen kykenee ilmaisemaan tunteitaan sanattomasti ja turvallisesti, symbolisen etäisyyden päässä.

Suolat ripoteltiin myös iloa esittävän työn päälle. Sokeri olisi sopinut tähän paremmin, mutta se tuli minulle mieleen vasta jälkikäteen. Näytin lapsille mallia, miten siveltimellä saa tehtyä räiskeitä, ilon pirskahduksia. Sotkua tuli ja osaa aluksi kauhistutti, mutta minusta on tärkeää osoittaa, että taiteen tekeminen vaatii tietynlaista vapautumista ja myös likaisuuden sietokykyä. Pari lasta ei meinannut malttaa lopettaa ollenkaan, mutta yksi lapsi väsyi jo ensimmäisen työn jälkeen. Kannustin häntä tekemään työn loppuun.

Kun teokset olivat valmiit, ne katsottiin yhdessä läpi arvostuskierroksella. Tilanne oli todella levoton. Yksi lapsista sanoi ilkeästi toiselle lapselle kierroksen aikana, mutta tilanne purettiin. Lapset saivat kertoa lempikohdan jokaisen työstä sekä omastaan. Sillä tavoin palautteen antaminen helpottui. Työille palautteen anto oli helpompaa kuin pojille. Yksi lapsista, joka yleensä on vetäytyvämpi, kehui tällä kerralla itse omaa työtään hienoksi, joka oli suuri ansio. Toiset lapsista yhtyivät kehuihin, jolloin lapsen olemus muuttui huomattavasti itsevarmemmaksi. Lopuksi lapset saivat värittää tunnekuvia ja juttelimme siitä, millaisia tunteita lapsilla nousi pintaan harjoitusten aikana.

5.4 Neljäs kohtaaminen

Teema: Aikakauslehdet itseilmaisun välineenä

Virittäytyminen: Liisa Ihmemaassa -video YouTubesta (Osa 3), keskustelu videosta ja erilaisista henkilöähahmoista

Taidetyöskentely: Oman satuhahmon luominen lehtileikkeistä, sen laminoiminen ja leikkaaminen

Oppimisaalueet: aikakauslehtien luova käyttö, henkilöahmon luominen, ilmeiden/ tunteiden nimeäminen, tarinankerronta

Välineet: lehtileikkeet, laminointikone ja sakset

Kaikki lapset olivat paikalla, kun aloitimme neljännen kohtaamisen. Aloitimme tuttuun tapaan videon katsomisella. Lapset vaikuttivat innokkaita. Aloittaminen tuntui sujuvan joka kerta paremmin ja rauhallisemmin. Uskoin sen johtuvan siitä, että lapset kokivat olonsa turvalliseksi, koska aloitimme aina samalla tavalla ja ennalta-arvattavalla tavalla. Yksi lapsi joka ei ollut viime kerralla sai kuulla lyhyen kertauksen siitä, mitä olimme edellisellä kerralla tehneet ja mitä videossa oli tapahtunut. Oli mielenkiintoista kuunnella, minkä verran lapset muistivat sadusta ja kuinka yksityiskohtaisesti he osasivat siitä kertoa. Toiset lapset ovat selkeästi muita taitavampia tarinankertojia.

Videon katsomisen jälkeen kertasimme, millaisia hahmoja Liisa tapasi ihmemaassa. Mietimme, millä tavalla hahmot olivat erityisiä. Pohdimme myös, mikä meistä itsestämme tekee erityisiä. Jokainen sai kertoa, millaisissa asioissa itse on hyvä. Osalle lapsista tämä oli hankalampaa kuin toisille. Meillä ei ollut videon ja lyhyen keskustelun lisäksi muuta virittäytymistä. Halusin kokeilla, jaksaisivatko he keskittyä paremmin arvostus- ja sadutuskierrokseen, mikäli alku olisi lyhyempi.

Olin asettanut pöydälle aikakauslehdistä ja sanomalehdistä leikattuja päitä sekä vartaloita. Lapset saivat luoda osia yhdistelemällä oman ihmemaahan hahmon. Tarkoitus oli valita yksi pää ja yksi vartalo. Kahta lasta lukuun ottamatta valinta oli nopea ja helppo. Kun osat oli valittu, lapset siirtyivät toisen pöydän ääreen, jossa jokaiselle oli jaettu laminaattitasku, sakset ja liimapuikko. Ohjeistin lapsia sommittelemaan päät ja vartalon yhteen ja muotoilemaan osia saksilla, mikäli näytti siltä, etteivät osat istu yhteen. Tässä harjoituksessa lapset saivat harjoitella hahmottamista.

Kun osat oli leikattu, ne sai liimata yhteen ja asetella laminaattitaskun sisälle. Osalle lapsista laminointi oli uusia asia. Yksi kerrallaan lapset saivat tulla laminaattitaskun kanssa laminointikoneen ääreen ja asettaa sen lämpenemään koneen sisälle. Odottaminen sujui lapsilta hyvin, sillä heistä oli jännittävää seurata, kun hahmo tuli koneen sisältä lämpimänä ulos. Lapset sanoivat konetta uuniksi ja kaikista hauskin osuus olikin se, kun hahmo tuli uunituoreena ulos laitteesta. Lapsille oli tärkeä tehtävä asettaa laminaattitasku itse koneen sisällä ja ottaa se sieltä myös itse ulos.

Kuva 1: Laminoiminen

Kun laminoitujen hahmot olivat valmiita, ne saatiin leikata irti. Oli hankalaa ohjata, koska lapset olivat eri vaiheissa. Onneksi vaiheita ei ollut kovin montaa. Leikkaamisen jälkeen sai mennä matolle istumaan ja odottamaan hetkeksi muita. Pyysin valmiita lapsia miettimään hetken, millainen oma hahmo on ja millaisia erityisvoimia sillä on. Matolla istuvat lapset alkoivat oit-tis leikkiä hahmoilla ja kysyivät, että saiko ne viedä kotiin näytettäväksi isälle ja äidille. Harjoitus oli ollut lasten mieleen ja onnistuin tuottamaan heille onnistumisen kokemuksia, sillä he kokivat omat työnsä arvokkaiksi ja hienoiksi.

Kun kaikki olivat saaneet hahmonsensa valmiiksi, lapset saivat kertoa pienen tarinan hahmostaan. Tässä vaiheessa yhden lapsen hahmo oli mysteerisesti kadonnut. Ilmeisesti hän oli itse piilottanut sen, koska häntä jännitti siitä kertominen. Yritimme hetken aikaa etsiä sitä, mutta tuloksetta. Lapsi itse sanoi, ettei tiedä, missä se on eikä auttanut etsimisessä. Kerroin lapselle, kuinka harmissani olin, että niin hieno työ on nyt kadonnut. Istuimme takaisin piiriin ja muistelimme yhdessä, millainen lapsen hahmo oli. Muut muistivat sen hyvin. Lapselle tuli hymy huulille, kun muut kertoivat hahmosta. Lapset kertoivat myös hienosti omista hahmoistaan. Olisin voinut keksiä etukäteen enemmän apukysymyksiä, jotta olisin saanut vielä enemmän irti lapsista ja hahmoista. Lopuksi lapset saivat taas värittää tunnekuvat ja kertoa vapaasti mielipiteitä kohtaamiskerrastamme.

Tämän kerran päätavoitteina oli lisätä itsetuntemusta ja harjoitella tunnetaitoja. Lasten luomat hahmot olivat keskenään hyvin erilaisia, niin kuin myös tekijänsä. Jokaisella oli omat vahvuutensa ja taikavoimansa. Jokainen hahmo sai arvostuskierroksella kehuja. Jokainen lapsi kertoi, millainen ilme hahmolla on, mitä tunnetta se kuvastaa ja miksi se tuntee niin. Olin yrittänyt valita paljon sellaisia lehtikasvoja ja vartaloita, joista paistoi jokin tunne.

Tarkoituksena oli myös harjoitella tarinankertomista ja tutustua uudenlaisena taidemateriaalina aikakausi- ja sanomalehtiin. Se on materiaalina ekologinen ja soveltuu hyvin kollaasityöskentelyyn.

5.5 Viides kohtaaminen

Teema: Moniaistillisuus

Virittäytyminen: teekutsut: teen keittäminen, haistaminen ja maistaminen, Liisa Ihmemaassa-video (Osa 4), keskustelut videosta, internetistä ja tietokoneen käyttämisestä

Taidetyöskentely: teekupin muotoisen paperin marmorointi, kartongille liimaus ja liidulla elävöittäminen

Oppimisolueet: teekulttuuriin tutustuminen, tarinan kertominen tuoksujen ja makujen perusteella

Välineet: teekupit ja - pussit, marmorointilakat, kartongit, katuliidut, värikartongit ja liima

Kaikki lapset olivat paikalla viidennellä kohtaamiskerralla. Posliiniteekupit oli katettu aloitusmatolle, kun lapset saapuivat huoneeseen. Lapset istuivat ja saivat valita oman teekupin. He vaativat myös minua ottamaan heidän kanssaan kupin ja niin tein, sillä minun ei tarvinnut tässä vaiheessa olla sivullinen havainnoija. Lapset saivat valita oman teepussin. Aluksi pyysin heitä haistelemaan teepussia, joka oli valmiiksi leikattu auki. Kävimme kierroksen ja lapset saivat kertoa, mitä tuoksuja haistoivat ja mitä makuja arvelivat sen sisältävän. Kaikki teet olivat kofeiinittomia. Osa oli vihreää ja osa valkoista teetä. Mielikuvat olivat lapsilla rikkaita: osa arvasi sisällön aivan oikein ja osa käytti enemmän mielikuvitustaan. Tuoksut saivat osakseen paljon keskustelua ja väittelyjäkin siitä, miltä tuoksu tuoksui kenenkin mielestä. Yksi lapsi joka ei yleensä juttele pitkään ryhmässä, aloitti yllättäen pitkän monologin teen juomisesta. Heillä kotona juodaan paljon teetä, sillä se kuuluu heidän kulttuuriinsa.

Kaadoin kaikkien kuppiin lämmintä vettä ja ohjeistin asettamaan pussin kuppiin ja kerroin, että saisimme kohta maistaa omaa teetä. Kun teet olivat valmiita, laitoin Liisa-videon pyörimään, jossa oli teemana teekutsut. Olin todella tyytyväinen tähän virittäytymiseen, sillä se oli moniaistillista, toiminnallista ja punoutui yhteen tulevan taidetyöskentelyn kanssa. Keskustelimme videon tapahtumista ja teen juomisesta. Suurin osa lapsista ei pitänyt oman teen mausta, mutta osa halusi pitää itsellään oman teepussin säilytuspussin, joka tuoksui hyvältä. Pussit olivat kupissa turhan kauan, joten maku oli kerennyt voimakkaaksi.

Tällä kerralla yksi lapsista muisti, että oli joskus nähnyt tv-mainoksen Liisa Ihmemaassa -elokuvasta ja yhden lapsen kirjassa on tämä satu. Kerroin, että nämä molemmat asiat, mainokset ja kirja, sekä tietokone ja video, jota katsoimme, ovat medioita. Kysyin, tiesivätkö lapset mitä se tarkoittaa. Yksi lapsista sanoi, että kotona äiti on kertonut mediasta, muille sana

oli uusi, vaikka mediasta oli puhuttu lasten kanssa aiemminkin. Viittasin kannettavaan tietokoneeseen, josta olimme katsoneet videon ja kysyin lapsilta, mitä lapset tiesivät tietokoneen käytöstä ja mitä kaikkea sillä voi tehdä videoiden katsomisen lisäksi.

Keskustelun jälkeen ohjeistin lapset pöydän ääreen, jossa oli vesiastiat, tikut ja marmorointilakat. Lapset olivat aika levottomia hetken aikaa ja jouduin moneen kertaan pyytämään olemaan hiljaa, että voin kertoa, mitä seuraavaksi tapahtuu. Näytin, mitä tapahtuu, kun marmorointiväriä laitetaan veteen. Minulla oli kädessäni tavallinen paperi, jonka kastoin marmorointilakkaveteen. Lapset hengähtivät yhteen ääneen, että ”vau”! Kerroin, että jokainen saa tehdä oman teekupin omalle ihmelleen satuhahmolle, jotka viimekerralla lapset tekivät sanomalehtileikkeistä. Olin leikannut akvarellipaperista teekupin muotoisia aihioita. Lapset olivat niin keskittyneitä tekemiseen, että juuri kukaan ei sanonut sanaakaan työskentelyn aikana. Yksi kerrallaan lapset saivat valita värit ja tiputtaa tipat veteen, sekoittaa ne, asettaa paperikupin veteen ja nostaa sen. Minä avustin asettamisessa ja nostamisessa, koska omasta kokemuksesta tiedän, että nostamisessa täytyy olla todella ripeä ja tarkka, jotta se onnistuu. Lapset jaksoivat odottaa todella hienosti, koska olivat lumoutuneet siitä, miten hienoja ja yllättäviä kuvioita kaikille ilmestyi paperille. Osaa lapsista harmitti, jos paperiin jäi valkoisia kohtia.

Kuva 2: Marmorointi

Kun kupit olivat valmiita, lapset saivat siirtyä toisen pöydän ääreen, jossa oli värikartonkeja. He saivat valita niistä itselleen sopivan värisen. Siihen liimattaisiin oma kuppi. Pyysin

lapsia laittamaan paperille liimaa siihen kohtaan, johon he halusivat kupin liimata ja arvioimaan kupin koon. Hahmottamiskyky oli tässä vaiheessa työskentelyä harjoituksen alla. Parilasta liimasivat melkein koko paperin, joka vaikeutti seuraavan vaiheen tekemistä. Kun kuppi liimattiin paperiin, lapset saivat valkoiset liidut, joilla kupin ympärille sai tehdä ”höyryä”. Näytin esimerkkiä, miten sitä sai sumuisemman näköiseksi, kun sitä levitti sormilla. Osaan töistä liitu ei tarttunut, koska siinä oli niin paljon liimaa.

Seuraavaksi pidimme arvostuskierroksen pöydän ääressä. Se oli hyvä idea, koska muuten siirtymiä olisi tullut liikaa. Olen huomannut käyttäväni liikaa siirtymiä, jotka osaltaan ovat syynä lasten levottomuuteen. Näytin lapsille heidän tekemänsä satuhahmot muistutukseksi. Näytin myös sen yhden lapsen hahmon, jonka työ viimeksi hävisi ja myöhemmin löytyi. Pyyisin lapsia miettimään, mitä hänen hahmonsa joi kupista. Osa joi kahvia ja osa teetä. Osa lapsista kertoi myös, mitä marmorointikuviot esittivät. Arvostuskierros meni yllättävän rauhallisissa merkeissä ja se antoi tilaa hyvälle keskustelulle. Tämän jälkeen Lapset saivat taas miettiä tunteitaan ja värittää niitä. Värittäminen on loistava tapa lopettaa ohjaukset, koska se on tuttu ja toistuva asia. Tuttuus rauhoittaa lapsia. Olin erittäin tyytyväinen tähän ohjaukseen.

Teen juomisen ja haistelemisen idea oli tuoda työskentelyyn moniaistillisuutta. Kohtaamistaide on alun perin Japanista kotoisin ja teen juominen kuuluu heidän kulttuuriinsa. Myös Kohtaamistaiteen koulutuksessa meillä oli tapana juoda teetä ennen tai jälkeen työskentelyn. Teen juominen korosti tavallaan japanilaista estetiikkaa ja moniaistillisuutta työskentelyssä. Teen juominen ja päivän video linkittyivät yhteen, joka lisäsi eläytymistä. Viidennellä kohtaamiskerralla mediakasvatuksellisuus ei ollut niin kovasti esillä kuin muilla kerroilla. Mediakasvatuksellisuus kuitenkin on mukana jokaisella kerralla videon ja keskusteluiden muodossa. Tällä kerralla mietimme myös tietokoneita ja niiden käyttötarkoituksia. Narratiivisuus oli myös huomioitu: Lapset saivat kertoa tarinoita omasta kupista ja pohtia tuntemuksiaan värityskuvien avulla ja avoimen palautepiirin kautta.

Marmorointitekniikka oli uusi menetelmä kaikille ja näin ollen lapset saivat uudenlaisen väylän ilmaista itseään. Marmorointi on tekniikka, joka ei edellytä maalaus- tai piirtämistä. Jotkin lapset saattavat arastella piirtämistä tai värittämistä. Tässä ryhmässä oli yksi lapsi, jolla oli heikko itsetunto. Se näkyi taiteellisessa ilmaisussa jäykkyytenä ja vastahakoisuutena. Marmorointi mahdollistaa upeita lopputuloksia ilman, että tekijällä olisi oikeanlainen kynäote tai hyvä hahmottamiskyky. Tekniikalla voidaan saavuttaa helposti voimakkaita onnistumisen ja kyvykkyyden kokemuksia. Kyvykkyyden tunteen kokeminen leikki-ikässä on erityisen tärkeää kehityspsykologi Erik H. Eriksonin mukaan. Eriksonin psykososiaalisen kehitysteoriaan viitaten ihmisen elämä koostuu erinäisistä kehitysprosesseista ja vaiheista, jotka on

ennalta määritelty. Erikson käytti vaiheista nimeä psykososiaaliset kriisit. Kriisi on kyseisessä elämänvaihetta suoritettava tehtävä, jolla voi olla sekä myönteisiä että kielteisiä ratkaisuja. (Lehtinen ym. 2009, 22-23.) Leikki-ikäisen lapsen kehitystehtävä Eriksonin mukaan on selvittää, onko hän yksilönä riittävä ja tarpeellinen. Myönteisessä kehitystuloksessa lapsi kokee oman toimintansa tärkeäksi ja on tyytyväinen omiin suorituksiinsa. Kielteisessä kehitystuloksessa lapsi tuntee epäonnistuneensa ja kokee siitä syyllisyyttä. (Lehtinen ym. 2009, 25.)

5.6 Kuudes kohtaaminen

Teema: Sananvapaus ja mielipiteet

Virittäytyminen: Liisa Ihmemaassa-video (Osa 5), keskustelut videosta ja mielipideharjoitus

Taidetyöskentely: monotypia

Oppimisalueet: oman mielipiteen ilmaiseminen ja sen perusteleminen, tarinan kertominen abstraktista kuvasta

Välineet: akryylimaalit, laminaattitasku, akvarellipaperi, arvostusikkuna

Kaikki lapset olivat paikalla, kun kohtasimme kuudennen kerran. Ohjauksen ajankohta oli aamupäivä. Olen huomannut, että se on parempi aika ohjata kuin iltapäivä. Lapset pystyvät keskittymään paremmin tähän aikaan päivästä, mutta toisaalta yksi lapsista haluaisi ulkoilla tähän aikaan. Aloitimme tuttuun tapaan katsomalla videon Liisasta. Videossa sotilaat maalasivat ruusuja punaisiksi, koska kuningatar suuttuisi, mikäli näkisi valkoisia ruusuja. Keskustelimme hetken videosta ja sotilaiden toiminnasta. Virittäytymisharjoituksena meillä oli mielipidemittausharjoitus. Olin valinnut muutamia väitteitä ja kysymyksiä, jotka käsittelivät sananvapautta. Tämä osuus oli hieman huonosti suunniteltu. Minun olisi pitänyt valita kysymyksiä, joista voi olla enemmän eri mieltä ja joihin ei ole oikeaa ja väärää vastausta. Lattiaan oli teipattu vihreä ja punainen paperi, jotka kuvastivat kyllä ja ei vastauksia. Lapset liikkuivat jompaankumpaan suuntaan, kun kerroin väitteitä. Tämä oli lasten mielestä vähän tylsä harjoitus, mutta minun mielestäni käsiteltävät asiat oli kuitenkin tärkeää käydä läpi. Kysyin lapsilta lopuksi, onko heidän mielestään vaikeaa sanoa omaa mielipidettään. Kaksi lasta vastasi kyllä. Herättelin keskustelua myös kysymyksellä, milloin oma mielipide voi loukata toista ihmistä. Lapset odottivat jo malttamattomina, koska pääsee tekemään taidetta, joten keskustelu jäi lyhyeen. Tällä kertaa viritys ja käytännön harjoitukset eivät kohdanneet taidetyöskentelyn kanssa kovinkaan hyvin, mutta mediakasvatuksellisuuden ja kriittisen ajattelukyvyyn kehittymisen kannalta väitteet oli hyvä keskustella läpi.

Väitteet:

- Kaikki ihmiset saavat kertoa oman mielipiteensä.
- Toisen ihmisen mielipiteitä on tärkeä kuunnella.
- Kaikkien tulee olla samaa mieltä asioista.

- Riidellessä saa haukkua toista rumilla sanoilla.
  - Lapsen mielipide on yhtä tärkeä kuin aikuisen.
  - Mielipide on aina syytä perustella.
  - On hyvä, että elokuvissa ja tv-ohjelmissa on ikärajoja.
- (Pullopостia mediameressä 2016, 20)

Teimme taidetyöskentelyssä monotypiamaalauksen. Ennen maalaamista lapset saivat tulla vuorotellen hakemaan maalauspaletteihin maalia. Lapsille paletti oli uusi sana. Värien valitseminen oli lasten mielestä yksi kuudennen kohtaamiskerran kohokohdista. Lapset maalasivat akryylimaalilla laminaattitaskun, joka oli valmiiksi kovetettu. Ohjasin lapsia maalaamaan paksun kerroksen laminaatin päälle. Lopuksi se painettiin paperille. Yksitellen lapset valmistuivat ja autoin heitä painamaan laminaatin paperiin. Syntyi kaksi taideteosta - paperilla oleva sekä itse laminaatti, jonka voi asettaa esimerkiksi ikkunaan, jolloin valo paistaa kauniisti siitä läpi. Valmistuneet teokset herättivät jälleen lapsissa ihastusta. Seuraavaksi pesimme maalaustarvikkeet ja siirryimme takaisin pöydän ääreen. Pesuvaihe oli myös tärkeä välivaihe, jossa lapset saivat hengähtää ajatuksen tasolla ennen arvostus- ja palautekierrosta.

Minulla oli arvostuskierroksella mukana arvostusikkuna, jonka tarve tuli esiin jo aiemmissa ohjauksissa. Arvostusikkunan kehukset oli leikattu kartongista ja se oli laminoitu. Arvostusikkunan avulla lasten oli helppo etsiä omasta ja toisten töistä lempikohta ja kertoa siitä. Lasten on monesti hankalaa kertoa koko työstä ja hahmottaa suuria kokonaisuuksia. Arvostuspiirissä kaksi ensimmäisenä ollutta lasta eivät keksineet mitään sanottavaa työstään. Vaikuttii siltä, että ensimmäistä hieman jännitti ja toinen lapsi halusi toimia samalla tavalla kuin ystävänsä. Lopuilla lapsista oli mielikuvituksellisia kertomuksia kerrottavanaan. Itse odotan aina innolla lasten kertomuksia, sillä lasten tavassa nähdä maailma on jotain erityistä ja maagista.

Kuudennen kohtaamisen tavoitteina oli herätellä lasten ajatuksia sananvapauden liittyen ja pohtia sitä, miltä tuntuu kertoa omia mielipiteitä ja ottaa vastaan eriäviä mielipiteitä. Tätä harjoitteleminen jokaisella arvostus- ja palautekierroksilla. Mediakasvatuksessa tärkeää on harjoitella vastaanottamisen taitoja, jotka tähtäävät kriittisen ajattelukyvyyn kehittymiseen ja harjaannuttavat lasta oman mielipiteen luomiseen (Stakes & Opetusministeriö 2008, 19). Olen kuitenkin sitä mieltä, että lasten kanssa konkreettisuus toimii paremmin kuin käsitteellisyys, jolla tarkoitan sitä, että toiminnassa taidot kehittyvät paremmin kuin näistä taidoista luennoimalla ja esittämällä väitteitä.

Taidetyöskentelymenetelmänä monotypia toistaa samaa kaavaa tavoitteellisuudessa edellisten menetelmien kanssa. Se on helposti lähestyttävä menetelmä, joka takaa onnistumisen

kokemuksia sekä upeita lopputuloksia. Lapsi pääsee valitsemaan itseään miellyttäviä värisävyjä ja harjoittelemaan värien sekoittamista. Samalla tulee harjoiteltua värioppia. Lopputulos yllättää tekijänsä aina uudelleen, vaikka itsekkin olen tätä tekniikkaa käyttänyt useita kertoja omassa taidetyöskentelyssäni. Tämän menetelmän avulla harjoitellaan myös irti päästämistä. On mahdollista, että tekijä saattaa aluksi harmistua, koska lopputulos on aivan erilainen kuin se maalaus, joka maalataan alustalle ja lopuksi painetaan paperille. Tässä ryhmässä ei ollut yhtään lasta, joka olisi reagoinut lopputulokseen negatiivisesti, mutta edellisessä demoryhmässä yhdellä lapsella oli selkeä visio, miltä lopputulos tulisi näyttämään eikä se vastannut hänen ennalta asettamia odotuksia. Tämä saattaa synnyttää aluksi perin negatiivisia tuntemuksia, mutta auttaa kuitenkin tekijää päästämään irti liiallisista oletuksista ja vapautumaan suorituskeskeisyydestä varsinkin toistuesssa. Olen pyrkinyt siihen, että jokaisen suunnittelemani taidetyöskentelyn lopputulos on enemmän tai vähemmän yllättävä, sillä juuri se saa taiteen tekijät, nuoret ja vanhat luopumaan liiallisista odotuksista. Oman kokemukseni mukaan jo melko nuorilla lapsilla voi havaita perfektionistisia ja suorituskeskeisiä piirteitä, joita on hyvä käsitellä tällä tavoin symbolisella ja tiedostamattomalla tasolla.

5.7 Seitsemäs kohtaaminen

Teema: Kyseenalaistaminen ja draamallisuus

Virtittäytyminen: Liisa Ihmemaassa-video YouTubesta (Osa 6), keskustelu videosta, googlen kuvahausta valikoitujen valokuvien katsominen ja arvioiminen: mikä on aito ja muokkaamaton kuva ja mikä ei: keskustelu aiheesta näkemieni kuvien luotettavuus

Taidetyöskentely: varjokuvien valokuvaaminen pareittain

Oppimisalueet: parityöskentely, valokuvaaminen kameralla, eläytyminen taustakuvaan/draamallisuus, still-kuvassa oleminen, kyseenalaistaminen/ kriittisyys

Välineet: pokkarikamera, videotykki, tietokone

Seitsemännellä kohtaamiskerralla lapsia oli aluksi neljä, mutta taidetyöskentelyä aloitellaan mukaan tuli vielä viideskin lapsi. Neljän lapsen kanssa aloitimme katsomalla tietokoneelta viimeisen videon Ihmemaassa Liisasta. Videossa Liisa palasi Ihmemaasta todellisuuteen - kaikki olikin ollut vain unta. Lapset saivat luetella asioita, jotka tekivät Ihmemaasta unenomaisen eli sellaisen, mikä ei voisi oikeasti olla totta. Tämän keskustelun ja videon avulla lapset harjoittelivat mediasisällön arvioimista, havaintojen tekemistä sekä toisten mielipiteiden kuuntelemista. Lapset pohtivat myös tärkeää faktan ja fiktion teemaa, jota juuri keskimäärin viisivuotias harjoittelee ja opettelee erottamaan.

Keskustelun jälkeen katsoimme tietokoneelta muutamia valokuvia, jotka olin ottanut internetistä. Osa kuvista oli käsitelty kuvanmuokkausohjelmalla ja osassa oli optisia harhoja.

Lapset uppoutuivat kuvien katsomiseen täysin ja saimme hyviä keskusteluja aikaiseksi kuvista sekä siitä, mikä on totta ja mikä ei. Työskentelyn tarkoitus oli herätellä ajatuksia siitä, että kaikkeen mitä näkee, ei kannata uskoa. Mietimme myös, missä medioissa voi törmätä todennäköisesti kuviin, joihin voi luottaa ja toisinpäin. Lapset vastasivat aluksi, että internetissä oleviin kuviin voi aina luottaa. Kerroin, että sanomalehdissä, esimerkiksi Helsingin sanomissa on sellaisia kuvia, joiden todellisuuteen voi yleensä luottaa, mikäli mainoksia ei lasketa mukaan ja että internet on pullollaan kuvia, joita on käsitelty jälkikäteen.

Taidetyöskentelyssä teemana oli valokuvaaminen. Työskentelimme taas varjokuvien kanssa niin kuin ensimmäisellä kerralla. Silloin valokuvat olivat epäonnistuneet ja halusin toteuttaa työskentelyn siksi uudestaan. Kun ohjasin lapsia saliin, lapset päivittelivät, että olisivat tehneet mielummin ”taidetta” tänään. He eivät koe, että valokuvaaminen voi olla taidetta. Valokuvaustilaan päästessä lapset kuitenkin innostuivat. Kerroin tuttuun tapaan, millaisilla koneilla työskentelisimme. Meillä oli pokkarikamera, videotykki ja tietokone. Tällä kertaa kuvasimme oikealla ja hyvälaatuisella kameralla, jotta kuvat takuulla onnistusivat. Videotykki heijasti hämärän huoneen takaseinään tuttuja kuvia Liisa Ihmemaassa-elokuvasta. Lapset saivat eläytyä ihmemaan maisemiin, leikkiä varjokuvallaan ja ottaa toisistaan valokuvia. Aluksi lapset saivat katsella rauhassa taustakuvavaihtoehdot ennen valintaa. Lapset alkoivat eläytyä kuviin saman tien, niin kun kuvasta 3 näkyy. Lapset eivät olleet enää kiinni entisissä pareissaan niin kuin ensimmäisellä kerralla, vaan menivät tyttöpoikapareiksi. Toinen otti kuvan ja toinen sai poseerata. Kuvattavana ollut lapsi sai valita itselleen taustakuvan kymmenestä eri vaihtoehdosta.

Kuva 3: Taustakuvat

Kuvien ottamisen jälkeen siirryimme arvostuskierrokselle ja katsoimme kuvat kamerasta. Lasten mielestä ne olivat tosi upeita. Arvostuskierroksen yhteydessä oli vapaa palautekierros ja lapset olivat hyvin avoimia kertomaan mielipiteitään. Lopuksi lapset saivat värittää tuntekuvia. Tästä osuudesta lapset pitivät paljon ja ovat oppineet pohtimaan sitä, mitä minä tuntevat.

Seitsemännen kohtaamisen tavoitteita olivat visuaalisen mediasisällön kyseenalaistaminen, toden ja sadun erottelu ja kriittinen arvioiminen. Lisäksi lapset saivat harjoitella parityöskentelyä, jossa suuri ansio oli vakiopareista irtautuminen. Taidetyöskentelyssä harjoiteltiin valokuvaamista digikameralla, draamallista eläytymistä sekä still-kuvassa olemista. Varjokuvatyöskentely saattaa auttaa lasta hahmottamaan omaa kehoaan paremmin. Arvostuskierroksella lapset saivat kertoa, millainen hahmo hän kuvassa on. Draamallisuutta olisi voinut korostaa roolivaatteilla.

5.8 Kahdeksas kohtaaminen

Teema: Kuvien käsittely

Virittäytyminen: keskustelut lasten tekemistä teoksista

Taidetyöskentely: kuvien käsitteleminen tietokoneella kuvanmuokkausohjelmalla ja sadutus tehtyjen töiden perusteella

Oppimisalueet: kuvanmuokkaus, tietokoneen käyttäminen ja tarinan kertominen

Välineet: tietokone ja kuvanmuokkausohjelma

Kahdeksas kohtaaminen tapahtui kahdestaan jokaisen lapsen kanssa. Jututin lapsia muiden ollessa ulkona. Pidin kohtaamiset kolmessa osassa eri päivinä. Jokainen kohtaaminen kesti noin vartin verran. Katsoimme lapsen kanssa tietokoneelta kaikki hänen tekemänsä taideteokset ja osaa niistä muokkasimme yhdessä tietokoneella. Minä näytin ensin esimerkkiä ja lapsi teki perässä. Osalle hiiren käyttäminen ja sen kursorin liikeradan hahmottaminen tuottivat hankaluuksia. Edellisellä kerralla, kun olimme tavanneet yhdessä koko ryhmä, olimme keskustelleet kuvien muokkaamisesta. Halusin konkretisoida lapsille, miten paljon kuvaa voi muuttaa kuvankäsittelyohjelmalla. Lapset saivat muuttaa kuvan sävyjä ja luoda kaksoiskuvia liittämällä toisten kuvan toisen päälle. Muokkaaminen sujui lapsilta hienosti, mutta yhtenä päivänä olin unohtanut tietokoneen hiiren kotiin enkä löytänyt myöskään päiväkodin hiirtä, josta syystä lapsen oli hankala tehdä muokkauksia.

Kuvien muokkaamisen jälkeen sadutin lapsia tehtyjen töiden perusteella. Lapset kertoivat tarinoita avoimemmin nyt kahdestaan ollessa, mutta käyttivät hyödykseen myös aiemmin kertomiaan tarinoita. Kirjoitin kaiken ylös ja tarkistutin tarinan lapsella vielä lopuksi luke-

malla ääneen sen, mitä olin kirjoittanut. Tästä kerrasta en kerännyt lapsilta erikseen palautetta. Tarkoitus oli harjoitella kuvan muokkaamista ja kirjoittaa ylös blogiin tulevat tarinat.

5.9 Yhdeksäs kohtaaminen

Teema: Omat mediamieltymykset

Virittäytyminen: taidenäyttely, keskustelut mediasta, levyraati ja kertaaminen

Taidetyöskentely: värityskuva mediavälineistä

Oppimisalueet: median monipuolisuus, itsetuntemus

Välineet: värityskuvat, puukynät, YouTube

Lapsia oli paikalla viisi aloittaessamme viimeistä Kohtaamistaitteen kokoontumiskertaa. Aloitimme katsomalla blogin, jonne olin lisännyt kaikki lasten tekemät taideteokset ja kuvanmuokkaukset. Lapset saivat kommentoivat omia ja muiden kuvia. He juttelivat kuvista paljon vilkkaammin kuin niitä tehdessä. Jokainen työ sai kommentteja osakseen. Kuvien katsomisen lomassa juttelimme myös siitä, mitä blogit ovat. Kaksi lasta oli kuullut aiemminkin puhuttavan blogeista. Keskustelimme ja muistelimme myös yleisesti, mitä kaikkea olemme tehneet kohtaamistemme aikana ja mikä on ollut kenenkin suosikki. Suosikeiksi mainittiin ensimmäisen kerran vahaliitutyö, teekutsut, taskulamppukuvaus, marmorikupit, rummun soittaminen ja maalin räiskiminen tunnemaalauksessa.

Seuraavassa vaiheessa lapset saivat värittää kuvan, jossa oli erilaisia mediavälineitä (Mediakartan tuntijat 2016, 14). Mietimme yhdessä, mitä kaikkia mediavälineitä olimme käyttäneet näiden kohtaamistemme aikana, oliko jollain lapsella sellaisia kotona ja mitä kuvassa olevat välineet ylipäättään olivat. Lapset saivat alkaa värittää kuvia, mutta keskustelu jatkui. Juttelimme seuraavaksi peleistä ja palaamisesta. Kyselin lasten lempipelejä ja pelitottumuksia. Yhdellä lapsella oli kotona tabletti, kaksi sai pelata äidin tai isän puhelimesta ja kaksi Playstationilla. Myös tietokoneella pelattiin. Mainittuja pelejä olivat Batman-, etana-, pupu-, Angry Birds ja Moomin Language School -pelit. Yksi lapsista sanoi, että pelaa enimmäkseen lautapelejä kotona. Esiin tuli monipuolisesti eri tapoja pelata.

Kuva 4: Väritettävät mediavälineet

Pelaamisen jälkeen juttelimme musiikista. Pidimme pienen levyraadon ja kaikki saivat valita YouTubesta yhden kappaleen, josta itse pitää. Lapset muistivat hyvin kappaleiden ja artistien nimiä. Keskustelimme myös siitä, mistä musiikkia voi kuunnella. Lapset kertoivat kuuntelevansa musiikkia siivotessa, olohuoneessa isoista kaiuttimista, autossa radiosta, iskan kännykästä sekä äidin tietokoneesta ja tabletista. Lapset valitsivat seuraavat kappaleet: PSY - Gangnam Style, JVG - Tarkenee, Robin - Puuttuva palanen (2 kertaa) ja Angry Birds theme. Lapset pyysivät minua myös laittamaan soimaan jonkun aikuisten ”hevimusiikkikappaleen”. Valitsin ensimmäisenä mieleeni tulleen kappaleen: Black Sabbathin Paranoidin. Yksi lapsista kertoi kuulleensa tämän kappaleen pappansa Hondan radiosta ja yksi lapsi oli kuullut kappaleen televisiosta. Lapset kommentoivat vapaasti ja hyvässä hengessä toistensa kappaleita:

”Tää on hyvä kohta”, ”mä en pidä tosta räppikohdasta, mut muuten tää on hyvä”, ”mä alan jo vähän kyllästymään tähän, ku oon kuullu tätä niin paljon”, ”sama juttu, tykkäsin ennen Robinista, mut oon kyllästynyt. Nyt mä tykkään JVG:stä”, ”Tää Gangnam Style on niin hyvä”, ”niin munkin mielestä, hyvä valinta.”

Kun keskustelut oli käyty ja mediakuvat väritetty, pyysin lapsilta hieman palautetta menneistä kerroista ja itsearvioita omasta oppimisesta. Esitin lapsille väitteitä, joihin he saivat vastata punaisella tai vihreällä kortilla. Palaute- ja itsearviointikysely sujui rauhallisissa merkeissä. Lopuksi lapset saivat mukaansa kansiot, joissa oli heidän työt. Kerroin, että heidän vanhempansa saavat minulta linkin blogiin, jossa lapsi voi vieraila yhdessä vanhempansa kanssa. Lapset olivat innoissaan siitä, että saivat työt vihdoin itselleen. Viimeinen kerta oli erittäin mediapainotteinen ja keskustelu painottui työskentelyssä. Tällä kerralla

Kohtaamistaide ei tosin näkynyt juurikaan työskentelyssä. Mediakasvatuksellisuus oli mukana vahvasti keskusteluissa ja työskentelyssä. Tarkoituksena oli saattaa lapset pohtimaan omia mediamieltymyksiä ja arvostamaan myös muiden valintoja. Keskustelu oli asiallista ja hedelmällistä.

6 Blogi

Mediakasvatusellisen Kohtaamistaiteen ryhmän kokoontumisissa lapset tuottivat taideteoksia ja tarinoita, joiden lopullinen päämäärä oli blogi tai pikemminkin taidesivusto, jossa myös digitaalisesti käsitellyt kuvat sekä valokuvat pääsivät nähtäville. Blogi on tehty ilmaiselle Wordpress-blogialustalle, joten sen tekeminen ei tuottanut kustannuksia. Blogissa kohtaukset on jaoteltu erikseen ja jokaisesta kerrasta on kerrottu teema, välineet, oppimisalueet sekä virittäytymisen ja taidetyöskentelyn sisältö. Esittelyosiossa kerron lyhyesti, mikä blogin tarkoitus on. Blogin merkittävin sisältö koostuu lasten tekemistä teoksista ja heidän kertomista tarinoistaan.

Esittelin blogin lapsille jo viimeisellä kohtaamiskerralla, mutta myöhemmin viimeistelin blogin ja tulin päiväkodille esittelemään sitä muille lapsille ja henkilökunnalle. Blogin esittelytilaisuudessa vain muutamat lapset ja päiväkodin johtaja kommentoivat kuvia. Tarkoituksena ei kuitenkaan ollut systemaattisesti kerätä heiltä palautetta, sillä alkuperäinen idea oli, että paikalle tulevat lapsien vanhemmat, joka olisi ehkä ollut ryhmässä olleille lapsille tärkeä tapahtuma. Kukaan vanhempi ei kuitenkaan päässyt paikalle. Ajankohta oli ehkä väärä.

Blogin linkki jaettiin myöhemmin kaikille vanhemmille sähköisesti ja toivonkin, että blogia selataan kotona yhdessä, joka oli alkuperäinen tarkoitus blogille. Menneistä tapahtumista kertominen kehittää muistia ja lapsi oppii kertomaan omista kokemuksistaan sekä saa arvostusta omille tuotoksilleen hänelle tärkeiltä ihmisiltä, joka puolestaan vahvistaa lapsen positiivista minäkuvaa. Ryhmässä syntyneiden töiden esille laittaminen, julkaiseminen blogissa ja niiden tarkastelu yhdessä vanhemman tai muun tutun kanssa antaa lasten teoksille ja toiminnalle arvoa (Ruokonen yms. 2009, 75). Jos ja kun lapsi palaa blogin pariin myöhemmin, hän kertoo samalla opittuja asioita, oppii hahmottamaan blogin rakennetta ja etsimään sivulta haluamiaan asioita sekä käyttämään laitetta, jolla blogia selailee.

Blogin tarkoitus oli myös tuoda kaikki tuotettu sisältö paremmin nähtäviin, sillä käsiteltyjä kuvia ja valokuvia oli melko paljon. Valokuvien tulostaminen olisi kuluttanut myös paljon paperia, joka olisi ollut ekologisesti huono ratkaisu. Blogin myös tuoda kaikki tuotettu sisältö paremmin nähtäviin tarkoituksena oli niin ikään konkretisoida se, että myös lapsi voi olla median ja kulttuurin tuottaja eikä pelkästään aikuinen. Tuotettu media voidaan saattaa julkisesti nähtäväksi. Tällä hetkellä blogi on julkinen ja olen saanut paljon positiivisia

kommentteja ulkopuolisilta ihmisiltä lasten töistä, tarinoista ja kokonaisuudesta. Blogi ei lähtökohtaisesti ollut suunniteltu oppimateriaaliksi muulle hoitohenkilökunnalle, mutta se olisi voinut antaa ideoita media- ja taidekasvatukseen. Olisin mielelläni kertonut menetelmistä tarkemminkin henkilökunnalle, mutta kiireisen loppukevään takia oppinäytetyöni hukkui päiväkodin muiden projektien, tapahtumien ja arkikiireiden alle.

7 Arviointi

Keräsin lapsilta palautetta toimintakerroista, sillä toimintaa ei ollut seuraamassa muita aikuisia. Lapset saivat värittää tunnekuvia toimintakertojen jälkeen ja toiminnan loppuksi oli avoimia palautekeskusteluja arvostuskierroksen yhteydessä. Itseni arvioimisessa käytin apuna oppimispäiväkirjaa ja äänitteitä. Koin, että äänitteiden kuunteleminen oli epämiellyttävää. Epämiellyttävää kuuntelemisesta teki luultavasti se, kun kuuli ensimmäistä kertaa itsensä ohjaamassa ja joutui kohtaamaan omat puutteensa niin konkreettisella tavalla. Löysin tavastani ohjata paljon kehitystarpeita, joten oli erittäin hyödyllistä nauhoittaa ohjaustilanteita. Kokemus oli kasvattava. Arvioin toimintaani päiväkirjassa mahdollisimman analyttisesti ja pyrin jokaisen toimintatuokion jälkeen kehittämään ohjaustani havaintojen ja palautteen perusteella. Viimeisellä kerralla lapset arvioivat toimintakertoja ja omaa oppimistaan vastaamalla esittämiini väitteisiin punaisilla ja vihreillä lapuilla.

Olisin voinut pyytää lapsilta palautetta laajemmin ja pyytää heiltä palautetta kohdistuen omaan ohjaukseeni. Ohjasin heitä keskittymään lähinnä sisällön arvioimiseen. Värittäminen oli hyvä tapa useimmille lapsista pohtia tuntemuksia, mutta yksi lapsi ei pitänyt menetelmästä tai löytänyt juuri koskaan sopivaa kuvaa. Palautteen keruu olisi ollut systemaattisempaa, jos olisin tehnyt jokaisesta kerrasta lomakkeen, jossa olisi ollut kysymykset ja vastaukset sanasta sanaan. Ainoastaan viimeisen kerran palautteen keruu oli systemaattista ja kysymykset olivat tarkasti mietittyjä. Oppimispäiväkirja olisi voinut myös olla hieman rajatumpi: jokaiselle kerralle olisi voinut asettaa samat kysymykset, joihin vastata. Toisaalta itsereflektio ja tekstin tuottaminen onnistui ilman apukysymyksiäkin. Äänitteiden nauhoittaminen tarjosi paljon arviointimateriaalia, johon oli helppo tarttua. Se oli parempi vaihtoehto kuin videoiminen, koska pystyin keskittymään vain auditiiviseen informaatioon. Videota olisi toisin voinut katsoa myös ilman ääntä ja tällä tavalla keskittyä siihen, miten elehdin ohjatessani ja toisaalta vastasiko eleeni sanallisen viestin kanssa eli sorruinko ristikkäisviestintään. Olisin voinut teettää lapsille myös alkuhaastattelun, josta olisi selvinnyt lasten mediataitojen taso.

Oppinäytetyön tavoitteena oli tukea lasten valmiuksia mediataitojen oppimiseen, vuorovaikutus- ja tunnetaitoja sekä vahvistaa lasten positiivista minäkuvaa ja osallisuutta toiminnallisia, osallistavia ja luovia menetelmiä käyttäen. Kohtaamistaitteessa vuorovaikutus- ja yhdessä toimimisen taidot kehittyvät itsestään, sillä toiminta on ryhmämuotoista:

taidot kehittyvät vääjäämättä, kun joka kerralla harjoitellaan virittäytymisissä, työskentelelyssä ja arvostuskierroksilla toisen ihmisen kohtaamista. Ryhmässäni harjoiteltiin tunteiden nimeämistä, sanoittamista ja kuvittamista monella tapaa. Ihan kaikki lapset eivät viimeisen kerran itsearvioinneissa olleet ihan varmoja omista tunnetaidoistaan, mutta omien havaintojeni mukaan kuitenkin lähes kaikissa lapsissa näkyi ryhmän aikana avautumista ja oivaltamista. Lasten rentoutuminen ja osallistuminen kielivät turvallisesta olostä sekä siitä, että lapset kokivat itsensä hyväksytyksi ryhmässä, joka puolestaan vahvistaa lapsen positiivista minäkuvaa. Jokainen lapsi osallistui toimintaan ja kehitti sitä välillisesti antamalla palautetta. Jokainen lapsi ei kuitenkaan ollut paikalla joka kerta, joten toisille tuli harjoitusta enemmän kuin toisille. Samaa pätee muiden harjoiteltaviin taitoihin, kuten esimerkiksi mediavälineiden käyttämiseen. Ryhmäni kokoontui vain yhdeksän kertaa, joten ryhmän tavoitteeksi ei voinut asettaa erinäisten taitojen oppimista, ainoastaan taitojen tukemisen.

Tutkimuskysymykseni oli, että miten Kohtaamistaide ja mediakasvatus voidaan yhdistää. Yhdistämiseen liittyy myös tavoitteeni kehittää Kohtaamistaidetta menetelmänä, sillä yhdistäessä kahta asiaa toisiinsa, täytyi löytää niiden välillä yhtymiskohtia ja mahdollisuuksia soveltamiseen. Jo Kohtaamistaiteen ohjaajakoulutuksen aikana aloin pohtia, voisiko menetelmää laajentaa mediataiteeseen ja työkaluksi lisätä esimerkiksi kameran. Kohtaamistaide pohjautuu kuvataiteen tekemiseen ja valokuvaaminen on yksi kuvataiteen ala. Kameratyöskentely sopii mielestäni täydellisesti Kohtaamistaiteeseen. Kamera sopii hyvin työvälineeksi myös lasten kanssa, vaikka kohderyhmäni lapset eivät sitä itse taiteeksi mieltäneetkään. Perinteisen digikameran lisäksi kuvia voi ottaa puhelimella ja tabletilla, mutta tällöin tulee huomioida kuvan laatu. Itse tein virheen valitessani kuvausvälineeksi kännykän kameran ensimmäisellä kohtaamiskerralla, jossa kuvanlaatu oli erittäin huono. Kuvan sisältö jäi tällöin kehojen raamien varjoon.

Käytin ryhmässäni myös kollaasitekniikkaa eli lehtileikkeiden yhdistämistä. Lehtileikehahmoille kehittyi oma persoona lasten mielikuvituksen avulla ja ne liittyivät myös seuraavan kohtaamiskerran teekutsuihin, jossa lapset loivat niille oman kupin. Monivaiheisuus on tyyppillistä Kohtaamistaiteelle. Kolmas, uudenlainen tekniikka Kohtaamistaiteen saralla oli kuvankäsittely. Lasten vahaliitupiirroksat saivat uudenlaisen ulottuvuuden, kun lapset saivat yhdistää kaksi kuvaa päällekkäin kaksoiskuvaksi. Tunne- ja monotypiaaalausten värisävyjä korostettiin käsittelemällä. Kamerat, kuvankäsittely ja kollaasitekniikka sekä muut käyttämäni tekniset työkalut liittyivät mediakasvatukseen, joten voin sanoa onnistuneeni Kohtaamistaiteen ja mediakasvatuksen yhdistämisessä.

Opinnäytetyön tulee olla ammatillisesti kiinnostava ja kohderyhmälle merkityksellinen (Vilkka & Airaksinen 2003, 157). Aiheeni oli ainutlaatuinen, koska aiheesta ei ole tästä tulo-

kulmasta kirjoitettu. Mediakasvatuksellisia opinnäytetöitä on tehty melko paljon ja Kohtaamistaitteestakin muutamia, mutta yhdessä näitä aiheita ei olla käsitelty. Siitä syystä aiheeni on ammatillisesti mielenkiintoinen. Lapsilta saatujen palautteiden ja havaintojeni perusteella toteuttamani toiminta oli merkityksellistä ja tuotti positiivisia kokemuksia: lapset pääsivät kokemaan uusia elämyksiä ja palautteen perusteella jatko-osallistumisprosentti oli lähes sata. Pusan mukaan (2014, 14) Kohtaamistaitteessa esteettiset kokemukset synnyttävät iloa ja positiivisia kokemuksia. Intensiivinen taiteen tekeminen ja konkreettiset materiaalit ovat voimauttavia elementtejä. Lasten positiiviset kokemukset liittyvät siis luultavammin ainakin osittain edellä mainittuihin asioihin.

Seuraavissa osioissa kerron, miten kohtaamiset lasten kanssa sujuivat ja millaista palautetta lapset antoivat. Osiot koostuvat omista havainnoista ja pohdinnoista, jotka on kirjoitettu oppimispäiväkirjan ja äänitteiden perusteella. Havaintojen ja pohdintojen lomassa kerron lasten antamat suulliset palautteet ja värityskuvien tulokset. Ensimmäisellä ja kahdeksannella kerralla palautetta ei kerätty, mutta niitä kertoja arvioin spontaanien kommenttien ja omien havaintojen perusteella.

7.1 Ensimmäinen kohtaaminen

Ensimmäinen ohjauskerta oli tuleviin ohjauksiin verrattaessa täysi fiasko. Suunnitelmat eivät pitäneet ja yliaikaa meni reilusti. Tarkoitus oli pitää ohjaus 45 minuutissa, mutta se venyi 1h 15 minuuttiin. Olin suunnitellut ensimmäiselle kerralla liian monta siirtymää ja välitappia. Virittäytymiseksi olisi riittänyt pelkästään ryhäsääntöjen luominen. En myöskään muistanut enää tulevilla kerroilla käydä läpi tekemiämme ryhäsääntöjä, joten ne olivat hieman turhat. Ajankäytön epäonnistumiseen vaikutti se, että olin virheellisesti verrannut ryhmää edelliseen ohjaamaani Kohtaamistaitteen ryhmään, jossa oli kaksi lasta vähemmän.

Peiliharjoituksessa osa pareista teki keskenään liian hurjia temppuja ja unohtivat välillä seurata toisiaan tai eivät osanneet tehdä perässä. Yritin rauhoitella lapsia ja ohjeistin heitä tekemään hitaampia liikkeitä, mutta se oli hankalaa. Tunnelmaa olisi saattanut rauhoittaa hidastempoinen musiikki. Harjoitus olisi pitänyt aloittaa niin, että lapset olisivat seuranneet ensin minua. Poikien mielestä tämä leikki tuntui tylsältä. Tulkitsin sen niin, että vastapuolen liian vaikeat liikkeet olivat olleet liian hankalia. Minun olisi pitänyt painottaa, että liikkeet kannattaa olla hitaita, jotta toinen pysyy perässä. Toisaalta olen tehnyt tätä harjoitusta vain aikuisten parissa, joten voi olla, että harjoitus ei ylipäätään toimi tämä ikäisten lasten kanssa.

Taideosuudessa oli tarkoitus, että lapset käyttävät vain jompaakumpaa vastaväriä, mutta olin vahingossa laittanut kaikki liidut käytettäväksi. Tilanne pelastui sillä, että lapset saivat

käyttää kolmea väriä ja myöhemmin toisia kolmea väriä. Näin kahdessa vahaliitutyössä oli eri värit, joka oli harjoituksen tarkoitus. Kaikki lapset alkoivat piirtää hurjia pyörremyrskyjä, kun kehotin heitä miettimään kuvassa vallitsevaa säätä. Tajusin ohjailleeni lapsia liikaa. Minun olisi pitänyt antaa heille enemmän aikaa miettiä eikä antaa liikaa vinkkejä.

Valokuvaaminen oli lapsista hauskaa, mutta lopputulos ei ollut toivotun lainen. Käytösämme ollut kännykkäkamera oli laadultaan surkea. Kuvaolosuhteet olivat haasteelliset, koska valoa oli niin vähän. Kuvista ei saanut juuri mitään selvää. Päätin, että kuvia ei julkaista ja että tämän tyyppinen harjoitus tehdään vielä myöhemmin uudestaan paremalla välineistöllä. Jäljelle jäivät kuitenkin piirroksiset, joita kahdeksannella tapaamiskerralla käsittelimme tietokoneella.

Arvostuskierros oli melkein mahdotonta toteuttaa ensimmäisellä kerralla, koska olimme jo yliajalla ja lapset olivat levottomia. Aikataulun venymisen johdosta palautteen määrä jäi ohueksi, sillä se perustui lähinnä havainnoimiseen suoran ja verbaalisen palautteen sijaan. Pohdin ensimmäisen kohtaamisen jälkeen, onko arvostuskierroksen oltava niin intensiivinen, kun kyseessä on lapsiryhmä. Heiltä tulee enemmän asiaa työskentelyn aikana kuin piirissä. Paikallaan istuminen tekee monesta lapsesta levottoman, joten toiminnan lomassa arvostuskierros voisi toimia paremmin. Tulin kuitenkin lopulta siihen lopputulokseen, että toiminnan lomassa huomio on luultavasti omassa työskentelyssä sen sijaa, että se olisi toisen lapsen työssä, jota olisi tarkoitus katsoa ja josta keskustella. Säilytin arvostuskierroksen sellaisenaan.

Ensimmäisellä kerralla palautteen systemaattinen kerääminen ei onnistunut, mutta satunnaisten kommenttien, havaintojen sekä äänitteiden perusteella eniten lapsia innosti valokuvaaminen, piirrosten heijastaminen seinälle ja niiden asettelu dokumenttikameran alle. Alkuharjoitus oli hankala ja tylsä kahden pojan mielestä. Vahaliidut olivat lapsille tuttu väline, joten niillä piirtäminen vaikutti olevan heille vaivatonta ja mukavaa. Lapset olivat erittäin innoissaan ryhmään pääsystä etukäteen ja eräs lapsi oli kuulemma edellisenä iltana jännittänyt seuraavaa päivää, koska ryhmä alkaisi ja pääsisi tekemään taidetta. Lapsille oli tärkeää päästä ryhmään, koska puolet vastuuryhmästäni oli jo aiemmin päässyt ohjaamaani ryhmään. Vaikka itsestäni tuntui, että ensimmäinen kohtaaminen oli monella tavalla epäonnistunut, oli se kuitenkin yhden lapsen mielestä kaikista mukavin kerta, joka selvisi viimeisen kohtaamiskerran palautteenkeruussa.

7.2 Toinen ja kolmas kohtaaminen

Toisella kohtaamiskerralla virittäydyimme rummun avulla. Ennen varsinaista lämmittelyharjoitusta sai kokeilla, millaisia ääniä rummusta sai aikaiseksi kädellä tai

kapulalla. Lapset pitivät harjoittelua vielä hauskempana kuin varsinaista leikkiä. Puolet sanoivat, että soittaminen oli parasta ja puolet sanoivat, että hauskinta oli tanssia rytmin mukaan. Aloittaessamme toisen kohtaamiskerran taidetyöskentelyä, laitoin taustalle soimaan musiikkia Liisa Ihmemaassa -elokuvasta. Laittamani musiikki oli lapsista liian jännittävän kuuloista yhdistettynä pimeyteen. Ensin yksi lapsista sanoi ääneen, että nyt vähän jännittää ja sen jälkeen toinenkin lapsi yhtyi kommenttiin. Vaihdoin musiikkia iloisempaa ja kiitin lapsia rehellisyydestä. Kun ohjaisin lapset toiseen huoneeseen kuvauksen jälkeen, siellä oli odottamassa yksi työntekijä, joka tarvitsi tietokonetta, jota en pystynyt antamaan, koska tarvitsimme sitä työskentelyssä seuraavaksi. Tekeminen keskeytyi hetkeksi. Keskeytykset ovat huono asia, mutta sen tuottama levottomuus ei kestänyt onneksi kovin kauaa. Kaiken kukkuraksi kuvat eivät suostuneet siirtymään tietokoneelle, joten katsoimme kuvat kamerasta. Se onnistui onneksi hyvin ja pystyimme samalla harjoittelemaan kameran toimintoja, joka oli lapsista yllättävän mielenkiintoista. Arvostuskierroksen aikana yksi lapsi yritti jatkuvasti puuttua toisen lapsen kertomukseen valitsemastaan kuvasta. Jouduin keskeyttämään keskustelun hetkeksi. Aloin tässä vaiheessa pohtia, josko saduttaisin lapsia vielä lisää jälkikäteen, koska ryhmäsadutuksessa toisten läsnäolo vaikuttaa selkeästi liikaa ujomprien lasten lopputulokseen.

Toisella kerralla arvioinnin tukena olivat tunnekuvat, vapaamuotoinen palautekeskustelu, äänitteet ja omat havainnot. Avoimen palautekeskustelun pohjalta lapsista oli kivaa kokeilla kuvien zoomaamista ja liu'uttamista kameran kosketusnäytöllä. Lasten mielestä paras asia koko päivänä olivat taskulamput, joiden päissä oli väripaperit. Taskulamppuja ei meinannut saada pois lasten käsistä kuvausten jälkeen. Lapset toivoivat palautekierroksella, että maalaisimme tulevilla kerroilla. Valohippa oli kaikkien lasten mielestä ollut hauskaa ja taskulamput olivat innostava väline. Valokuvat olivat lasten mielestä olleet ”taikaa”. Kahden lapsen mielestä valokuvauksessa taustana ollut musiikki oli liian jännittävän kuuloista ja pimeys oli useamman lapsen mielestä vähän pelottavaa. Tunnekuvia värittäessä jotkut lapset valitsivat aluksi ääritunteita kuten raivo ja suru. Varmistin kysymällä, että oliko heille tullut näitä tunteita. Vastaus oli, että ei mutta kuva oli hauska. Pyysin heitä miettimään tarkemmin asiaa. Lapset saivat värittää kuvia vähän matkaa. Jokaisella kokoontumiskerralla värittäisiin lisää. Värityskuvat eivät ehkä täysin vastanneet lasten tunteita, mutta antoivat kuitenkin osviittaa. Yksi lapsista oli ujostellut aika paljon rummutusharjoituksen aikana, mutta sitä huolimatta hän ei valinnut ujostuskuvaa. Tällä kerralla lapset värittivät tunnekuvista: jännitys, Ihastus, ilo-kuvia.

Lapset kysyivät heti kolmannen kerran aluksi, että katsotaanhan me taas Liisa -elokuvaa. Videon katsomisella ja siitä keskustelemalla on hyvä aloittaa. Se on lapsille mieleinen vaihe. Virittäytymiseen lapset osallistuivat innokkaasti, vaikka yksi lapsista vastusteli aluksi tottelemista kasvamiseen ja pienenemiseen. Lapset olivat toivoneet aiemmin, että

maalaisimme tulevilla kerroilla. Kaikki olivat siis innoissaan, koska saivat maalata kolmannella kohtaamiskerralla. Valitsemani paperit olivat tosin turhan isokokoisia eivätkä kaikki lapset jaksaneet maalata niitä kokonaan. Yksi lapsista sanoi ensimmäisen maalauksen jälkeen, ettei jaksaisi enää. Sanoin, että hänen ei ole pakko, mutta kannustin jatkamaan. Hän teki lopulta molemmat maalaukset.

Kolmannen kerran taidetyöskentelyssä materiaali ei käyttäytynyt toivotulla tavalla. En ollut kokeillut sormisuolatekniikkaa aiemmin. Hienon sokerin kanssa olin tekniikkaa kokeillut, mutta koin, että suola sopisi paremmin sen kohtaamiskerran teemaan. Vaikka tekniikka ei tuottanut toivotun laista lopputulosta, oli suola rekvisiittana kuitenkin lapsia innostava. Suolan maistaminen mainittiin jopa yhdeksi parhaimmista jutuista. Maalin räiskimisestä tuli aivan valtava sotku, sillä alustat eivät olleet tarpeeksi isoja. Värien räiskiminen oli hittijuttu.

Arvostuskierros oli kolmannella tapaamisella melko levoton. Yksi lapsi pahoitti mielensä toisen lapsen kommentista. Käsittelimme asian niin perinpohjaisesti ja tilanne raukesi. Yksi lapsista joka yleensä on vetäytyvämpi, kehui omaa työtään hienoksi ja muut vahvistivat hänen mielipidettään, joka oli hienoa ja nostatti tunnelmaa. Arvostuskierroksen jälkeen pohdin, että voisin ottaa seuraavilla kerroilla mukaan arvostuskehukset, joiden avulla lempikohta olisi helpompi osoittaa. Kolmannella kerralla arvioinnin tukena olivat tunnekuvat, vapaamuotoinen palautekeskustelu, äänitteet ja omat havainnot. Tällä kerralla lapset värityivät tunnekuvista: ilo-, suru- empivä ja riemukuvia.

7.3 Viides ja neljäs kohtaaminen

Neljännessä taidetyöskentelyssä oli tilanne, jossa tarjouduin auttamaan yhtä lasta, jolle laminointi näytti tuottavan hankaluuksia. Hän itsepintaisesti tahtoi tehdä itse, mutta opastin häntä silti. Lapsi kertoi palautekeskustelussa, että olisi halunnut tehdä itse, josta olin pahoillani. Neljännellä kerralla - niin kuin myös aiemmilla ohjauskerroilla - minusta tuntui, että olisin tarvinnut apuohjaajan. Osa lapsista oli jo leikannut hahmot jo aikoja sitten ja osa tarvitsi apua. Ohjasin valmiit lapset matolle ja he alkoivatkin leikkiä hahmoilla, joka antoi toisille lapsille lisää aikaa leikata.

Oman äänen kuunteleminen nauhoitteilta on erittäin epämiellyttävää ja raskasta. Huomasin taas paljon parannuskohteita omassa ohjaamisessani. Puhuin liikaa ja liian nopeasti. Lapset metelöivät paljon ja reagoin meluun puhumalla itsekin kiihtyvällä tempolla ja äänenkorkeudella, mikä lisäsi levottomuutta lapsissa entisestään. Jos olisin laskenut puheeni tempoa, äänenkorkeutta ja volyyymiä, olisivat lapset saattaneet rauhoittua. Pysyimme kaikesta huolimatta hyvin aikataulussa ja taidetyöskentely oli sopivan pituinen.

Neljännellä kerralla arvioinnin tukena olivat tunnekuvat, vapaamuotoinen palautekeskustelu, äänitteet ja omat havainnot. Lapsista oli hauskaa tehdä oma hahmo. Erilaisten osien katseleminen ja mallaaminen oli tärkeä vaihe. Osa lapsista olisi halunnut tehdä useamman hahmon, mutta aikaa ja resursseja ei ollut kuin yhteen. Lapset sanoivat laminointikonetta uuniksi ja kaikista hauskin osuus olikin se, kun hahmo tuli uunituoreena ulos laitteesta. Lapsista näki, että heistä oli tärkeää saada itse asettaa laminaattitasku koneen sisällä ja ottaa se itse sieltä ulos. Lapset inspiroituiivat hahmoistaan ja alkoivat välittömästi leikkiä niillä. Yhden lapsen hahmo katosi ennen arvostuskierrosta. Hän oli itse piilottanut sen, koska häntä ehkä jännitti siitä kertominen. Yhtä lasta lukuun ottamatta muut värityivät tunnekuvia mielellään. Lapset kaipailivat tällekin kerralle taskulamppuja. Yhden lapsen mielestä kaikki oli ollut mälsää. Hän perusteli mielipidettään palautepiirissä sillä, ettei olisi jaksanut istua paikallaan niin kauan, kun istuimme hahmoja tehdessä. Lapset värityivät tunnekuvista: mököttävä-, riemu-, ilo-, ja ihastuskuvia.

Viidennen kohtaamisen arvostuskierroksella lapset saivat upeita keskusteluja aikaan. Yksi lapsi oli aluksi harmissaan, koska hänen marmorikupin pintaan oli jäänyt valkoinen laikku. Hänen mielestään se teki omasta työstä epäonnistuneen. Toinen lapsi kommentoi, että se laikku näytti hänestä ihan mumipapalta ja sen kuului olla siinä. Yhtäkkiä jokaisella tuntui olevan mielipide siitä, miltä laikku näytti, jokaisen mielestä se näytti eri hahmolta. Lopulta ”epäonnistunut” kohta olikin se, joka kiinnosti kaikkia. Keskustelun aikana huomasin, että lapset ovat alkaneet jo jossain määrin hyväksyä sen, että mielipiteet voivat olla hyvin erilaisia, vaikka kohde on sama. Pieni valkoinen laikku voi parhaan kaverin mielestä näyttää aivan erilaiselta kuin itsestä.

Viidennellä kerralla arvioinnin tukena olivat tunnekuvat, vapaamuotoinen palautekeskustelu, äänitteet ja omat havainnot. Lasten mielestä hauskin oli teiden keittäminen ja erilaiset tuoksut, vaikka keitetty tee ei suurimman osan mielestä ollutkaan hyvää. Yksi hiljaisempi lapsi keskusteli teetä juodessa poikkeuksellisen paljon, joka oli merkki rohkaistumisesta ja rentoutumisesta. Taidetyöskentely oli poikkeuksellisen intensiivistä ja lapset keskittyivät siihen paremmin kuin koskaan ennen. Tällä kerralla lapset värityivät tunnekuvista: ihastus-, ilo- ja peukku ylöspäin -kuvia. Molemmat osat, taidetyöskentely sekä virittäytyminen saivat tasapuolisesti kehuja lapsilta.

7.4 Kuudes ja seitsemäs kohtaaminen

Kuudennella kerralla virittäydyimme mielipidemittauksen avulla taidetoimintaan. Tajusin vasta harjoituksen jälkeen, etteivät kysymykset mitanneet mielipidettä vaan pikemminkin tietoa. Se oli huonosti suunniteltu harjoitus, mutta käsiteltävät asiat oli kuitenkin hyvä tuoda esille. Yksi lapsista kertoi palautepiirissä, että häntä harmitti, kun autoin kuvan nostamisessa. Hän olisi halunnut tehdä sen kokonaan itse. Minuakin harmitti, etten tajunnut

siinä tilanteessa tehneeni liikaa lapsen puolesta. Tämä oli toinen kerta, kun huomasin auttaneeni liikaa.

Kuudennella kerralla arvioinnin tukena olivat tunnekuvat, vapaamuotoinen palautekeskustelu, äänitteet ja omat havainnot. Yksi lapsista oli hieman harmissaan ohjauksen ajankohdasta, koska hän ei päässyt ulos leikkimään. Lämmittelyharjoitus oli huonosti suunniteltu ja se aiheutti aluksi hieman hämmennystä lapsissa. Maalaaminen ja painaminen oli ollut lapsista tosi kivaa. Myös värien sekoittaminen mainittiin mukavana asiana. Videon katsominen on lapsista aina mukaansatempaavaa ja siitä keskusteleminen sujuu poikkeuksetta hyvin. Tällä kerralla lapset värivät tunnekuvista: suru-, kädet puuskassa-, ihastus- ja peukku ylöspäin- kuvat.

Seitsemännellä kerralla arvioinnin tukena olivat tunnekuvat, vapaamuotoinen palautekeskustelu, äänitteet ja omat havainnot. Lapsista oli hauskaa katsoa kuvia ja arvailla, onko niitä muokattu vai ovatko ne todellisia. He halusivat katsoa samat kuvat useamman kerran ja kaikki lapset osallistuivat keskusteluun tasapuolisesti. Lapset olisivat tehneet taidetyöskentelyssä aluksi mielummin jotakin muuta kuin valokuvausta, mutta innostuivat kuitenkin lopulta työskentelystä. Lapset kertoivat, että valokuvaaminen oli heistä ollut kuitenkin mukavaa ja taustakuvat hauskoja, mutta oman vuoron odottaminen oli ”tosi mälsää” ja että odottelussa ”meinasin into lähteä pois”. Tämä osoittaa sen, että olisin todella tarvinnut apuohjaajan tähän projektiin. Kohtaamistaitteessa suositaankin apuohjaajaa. Tällä kerralla lapset värivät tunnekuvista: harmitus-, ilo- ja riemukuvia.

7.5 Kahdeksas ja yhdeksäs kohtaaminen

Kahdeksannella kerralla ei ollut erikseen arviointia, koska työskentely oli erilaista ja kahden kesken tapahtuvaa. Normaalisti kiireisessä päiväkotiarjessa ei kahdenkeskistä aikaa juurikaan ole. Tällainen aika on arvokasta. Lapset saivat omaan tahtiin kertoa tarinoita, jotka kirjasiin ylös. Joidenkin lasten ilmeistä paistoi ylpeys omaa tarinaa kohtaan lukiessani tarinat uudestaan heidän sanoillaan. Lapset kokivat jännittävänä ja uutena asiana kuvien muokkaamisen tietokoneella, sillä kukaan heistä ei ollut tehnyt sellaista aiemmin. Ilman sadutustuokiota blogin sisältö olisi jäänyt puutteelliseksi eikä lasten ääni olisi tullut tarpeeksi hyvin kuuluviin. Olen kiitollinen tiimini jäsenille joustamisesta, sillä ilman sitä en olisi pystynyt pitämään jokaisen lapsen kanssa kiireettömiä keskustelutuokioita. Kaikilta lapsilta ei tullut yhtä paljon satua, mutta kukaan ei jäänyt kuitenkaan sanattomaksi.

Viimeisellä kerralla tutustuimme blogiin, jossa oli kaikkien tekemät kuvat, mutta ei vielä tarinoita. Blogi käynnisti mittavat keskustelut, joihin en ollut varannut aikaa tarpeeksi. Jouduin toppuuttelemaan heitä, sillä tällä kerralla oli tärkeintä jutella mediasta ja kerätä palautetta. Jälkeenpäin ajateltuna olisi pitänyt antaa lasten keskustella töistä enemmän.

Lapset saivat kertoa palautepiirissä oman suosikin tapaamiskerroista ja töistä. Olin yllättynyt, että ensimmäinen kertakin mainittiin, sillä omasta mielestä koko aloitus oli mennyt pieleen. Oli helpottavaa huomata, ettei se ollutkaan kaikkien mielestä niin epäonnistunut ohjaus. Muita suosikkeja olivat teen juominen, taskulamppukuvat ja maalaaminen.

Yhdeksännellä kerralla arvioinnin tukena olivat strukturoitu palautekeskustelu, äänitteet ja omat havainnot Tällä kerralla emme värittäneet tunnekuvia, mutta olin valmistellut väitteitä, joihin lapset saivat vastata vihreillä ja punaisilla lapuilla. Yksi lapsi ei ollut paikalla. Väitteiden avulla selvitin lasten tunnetta osallisuudesta, viihtymisestä sekä oppimisesta. Yksi lapsi ei olisi halunnut jatkaa ryhmässä enää, jos se olisi jatkunut. Syynä oli se, että hän tykkäsi olla mieluiten ulkona ja välillä me teimme ryhmässä hänelle liian vaikeita juttuja. Olin taas positiivisesti yllättynyt palautteen rehellisyydestä. Yhteenvetona väitteistä voisi tulkita, että lapset olivat oppineet paljon uusia asioita ja he olivat saaneet ryhmässä positiivisia kokemuksia.

Väitteet ja lasten vastaukset:

- Tiedän miten kameralla otetaan valokuva. 5/5
- Osaan suurentaa ja pienentää kuvia kosketusnäytöllä. 3/5 (Yksi lapsi katsoi vieruskaveriaan ja valitsi saman värin, koska hänen mielestään ”sama mieli tuntuu kivemmalta kuin eri mieli.”)
- Tiedän, mitä ominaisuuksia älypuhelimessa on. 5/5
- Osaan ottaa valokuvia älypuhelimella. 4/5
- Tiedän, mitä kaikkea tietokoneella voi tehdä. 4/5
- Tiedän, miten valokuvia voi muokata tietokoneella. 4/5
- Osaan kyseenalaistaa näkemiäni valokuvia netissä tai lehdessä, sillä jotkin niistä saattavat olla muokattuja. 3/5
- Osaan tunnistaa omat tunteeni ja osaan nimetä ne, 3/5 (Yhdellä lapsella oli molemmat laput pystyssä.)
- Mielipiteitä on monenlaisia ja on tärkeää kuunnella myös toisen näkökanta. 5/5
- Olen saanut tekemistäni töistä mukavaa palautetta muilta ryhmäläisiltä. 3/5 Kkahdella lapsella oli molemmat laput pystyssä.)
- Olen saanut ryhmässä ilmaista itseäni vapaasti ja kertoa omat mielipiteeni. 5/5
- Jos ryhmä jatkuisi, haluaisitko olla mukana? 4/5

Kuva 5: Lasten värittämät tunnekuvat

7.6 Oman oppimisen arviointi

Omia oppimisen tavoitteita olivat ohjaamistaitojen kehittyminen, mediakasvatuksen toteuttaminen, varhaiskasvatussuunnitelmaan syventyminen sekä oman tietämyksen lisääminen leikki-ikäisen lapsen kehityksestä ja oppimisesta. Ohjaamistaidoissa kehittämisen varaa oli tavoitteita luodessa selkeydessä ja johdonmukaisuudessa sekä esiintymistaidoissa. Selkeyteen vaikuttavat äänenkäyttö ja ohjauksen rytmitys.

Ohjaustaitoni kehittyivät paljon prosessin aikana. Äänitallenteilla sekä lasten antamilla palautteilla oli suuri merkitys sekä itseni kehittämisen että menetelmän kehittämisen kannalta. Oli suuri etu, että tunsimme lasten kanssa toisemme etukäteen. Tiesin, mitä odottaa: millainen on ryhmän dynamiikka ja millaista tukea he yksilöinä saattavat kaivata. Hieman epävarmana ohjaajana tilanne oli minulle suotuisa, sillä minun ei tarvinnut jännittää ohjaamista. Yksi lapsi oli minulle hieman vieraampi, sillä hän ei ollut vastuuryhmässäni Kohtaamistaitteen ryhmän ulkopuolella. Alkuun ei kuitenkaan tarvittu nimikierrosta eikä varsinaisia tutustumisleikkejä.

Kohtaamistaitteen filosofiassa on käsite ”kansei”, joka tarkoittaa yksilön eettistä arviointikykyä ja herkkyyttä havainnoida ympäristön tunnelmaa ja toimia sen edellyttämällä tavalla. Ymmärsin prosessin aikana, että minussa on paljon ”kanseita”. Osasin tehdä nopeita ratkaisuja prosessin aikana syntyneisiin ongelmatilanteisiin, jotka johtivat yleensä positiiviseen lopputulokseen. Vaikka olin käyttänyt suunnitelmien luomiseen paljon aikaa, ne eivät olleet missään nimessä aukottomia. Minun täytyi tehdä muutamia tilanteen vaativia suunnitelman muutoksia lennosta.

Ohjaajan omalla innostuksella ja mielenkiinnolla ohjattavaa aihetta kohtaan on myös suuri merkitys. Kaikki taideohjaukset jotka toteutin, olivat sellaisia jotka tekisin myös itse mielelläni. Uskon vahvasti, että se vaikutti myös lasten innokkuuteen osallistua toimintaan. Ruokosen ym. mukaan (2009, 75-76) varhaiskasvattaja voi sortua aikuiskeskeisyyteen ja huomata ihastuneensa johonkin omaan ideaansa niin paljon, että lapsille jää passiivinen rooli. Myönnän ihastuneeni osaan ohjaamistani taidetyöskentelyideoista, mutta osittain ihastus ja innostus johtuivat siitä, miten hyvin se tuntui toimivan kohderyhmän kanssa, jota olin jo kokeillut aiemmin demoryhmän kanssa. Kaikki ohjaamani harjoitukset eivät kuitenkaan toimineet yhtä hyvin ja jos seuraava ryhmä tulisi, tekisin muutamia muutoksia.

Oma osallistuminen leikkeihin ja virittäytymisiin oli lapsille tärkeää. Toisinaan on kuitenkin täysin perusteltua olla osallistumatta leikkiin. Havainnointi on helpompaa, kun itse on sivummalla ja rooli on passiivisempi. Osallistuminen ei kuitenkaan täysin poissulje sitä, etteikö ohjaaja voisi samalla havainnoida. Osallistuessa aikuinen astuu ikään kuin toiseen todellisuuteen. Aikuisen ollessa mukana leikissä ja vuorovaikutuksessa lasten kanssa, aikuinen on läsnä niin fyysisesti kuin emotionaalisestikin. Tällöin aikuinen kykenee huomaamaan parhaiten lasten emotionaalisen tilan ja tarpeet. Yhdessä leikkiminen tuo leikkijöitä lähemmäs toisiaan emotionaalisesti ja tukee kollektiivisesti ryhmäläisten vuorovaikutustaitoja. (Ahonen ym. 2015, 113.)

Olin positiivisesti yllättynyt siitä, kuinka avoin olin ohjatessani ryhmää. Normaalisti ohjaaminen jännittää minua. Tällä kerralla nautin ohjaamisesta enkä pelännyt virheitä. Luulen, että oma avoimuuteni mahdollisti sen, että lapset uskalsivat antaa niin rehellistä palautetta ja toimivat itsekkin rohkeammin kuin yleensä. Koin tämän suurena saavutuksena, koska olen aiemmin kamppaillut sen dilemman kanssa, että olen itse varautunut ja se saa myös vastapuolen varautuneeksi. Vaikka lapset olivat avoimempia, opin, että lapsia kannattaa saduttaa kahden kesken, sillä silloin heistä saa yleensä enemmän irti. Kahdenkeskinen tilanne on paljon rauhallisempi eikä kukaan keskeytä. Lisäksi aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen luonne tukee lapsen kykyä kertoa tarinansa tai mielipiteensä loppuun keskeyttämättä. Aikuinen osaa antaa puheenvuoroja ja kannustaa kertomaan, mikä ei ole itsestäänselvyys kahden lapsen välisessä keskustelussa tai ainakaan suurikokoisessa ja hälyisessä lapsiryhmässä. Tällöin lapsi voi joutua ponnistelemaan saadakseen toiset lapset kuuntelemaan häntä. Nurmen ym. (2014, 53) mukaan molemmat vuorovaikutustilanteet ovat hyödyllisiä ja mahdollistavat erilaisia asioita. Lapsi joutuu huomioimaan muita ihmisiä enemmän ja tekemään havaintoja siitä, mitä muut ajattelevat hänen kertomastaan ja onko sitä syytä jatkaa. Tämä kehittää sosiaalisia taitoja.

Taiteen tekemisessä tuotoksen tunnustaminen riittää itsessään. Arvottavia määreitä ei tarvita. Tällä tavoin lapsi valpastuu määrittelemään itse oman työnsä arvon ja kertomaan, mitä

hän omasta mielestään on luonut. Pyrin itse arvostuskierroksella tekemään huomioita, joihin tekijä ja muut lapset voisivat tarttua, mutta en lähtenyt arvottamaan töitä. Kehuin yleensä lasten töitä ja ryhmän toimintaa yhteisesti tunnin loputtua enkä nostanut kenenkään työtä niin sanotusti jalustalle. Kannustus ja arvottaminen ovat kuitenkin eri asioita. Ohjaajan tuki ja kannustus ovat nimittäin äärimmäisen tärkeitä lapsille ja ohjaajan esimerkki lasten arvostamisesta opettaa lapsia arvostamaan itseään sekä muita ryhmän lapsia (Pusa 2014, 60).

Toisinaan väsyin siihen, että olin jatkuvasti puheenjohtaja. Olen tottunut siihen, että puheenvuoroa voi pallotella toisen ohjaajan kanssa. Ääneni meinasi välillä loppua ja muuttua käheäksi. Huomasin äänitteiden avulla ohjanneeni keskustelua enemmän kun olisi edes tarvinnut. Olen aina luullut olevani tilaa antava ohjaaja. Yritin ryhmän edetessä kiinnittää huomiota siihen, että keskustelu olisin vähemmän ohjaajakeskeistä. Onnistuinkin aina silloin tällöin, kun lapsia oli vähemmän paikalla. Huomasin, että piirre tulee aina esiin, kun lapsia on enemmän paikalla. Kun lapset alkavat olla levottomia ja aika käy vähiin, niin tapani ohjata muuttuu käskeväksi ja kiireisen oloiseksi.

Pohdin, että ehkä lasten levottomuus johtui osittain siitä, että he joutuivat odottelemaan liian kauan omaa vuoroaan. Huomasin ohjausten alkutaipaleella, että apuohjaaja olisi ollut tarpeen, vaikka sainkin prosessin aikana arvokasta kokemusta yksin ohjaamisesta. Ohjaamisavun lisäksi kaipasin vertaistukea. Ryhmän ohjauksen jälkeen lähdin jatkamaan päivätyötäni lastentarhanopettajana ja kaikki ne tunteet ja oivallukset jäivät purkamatta, joita ohjauksen aikana heräsi. Koin usein olevani hyvin ylivirittynyt. Vasta illalla töiden jälkeen kotona kirjasin ylös tapahtumat ja koitin palauttaa mieleeni tapahtumat.

Opin prosessin aikana mediakasvatuksen toteuttamisesta käytännössä. Perustamani ryhmän toiminnassa painottui Kohtaamistaide, joka johtui varmasti siitä, että se on minulle tutumpi osa-alue. En kuitenkaan koe epäonnistuneeni, vaikka mediakasvatuksellisuutta olisikin voinut olla enemmän. Suunnitelmia tehdessä ja raporttia kirjoittaessa varhaiskasvatussuunnitelma tuli minulle hyvin tutuksi. Koen, että ammatti-identiteettini lastentarhanopettajana ja kasvattajana on kohonnut uudelle tasolle tiedon lisääntyessä. Lasten parissa työtään tekevän ammattilaisen tärkeä ominaisuus onkin oman ammatillisen itsearvostuksen ja luottamuksen vahvuus. On äärimmäisen tärkeää olla tietoinen ja varma siitä, mitä on tekemässä ja miksi. Osa itseluottamusta on myös kyky kestää rajallisuutta ja omia virheitä. Jos itseluottamus on heikko, ajautuu kasvattaja hyväksynnänhaku kierteeseen. (Mattila 2011, 25-26.) Koin kasvaneeni paljon opinnäytetyöprosessin aikana. Lopputulokseen vaikuttaa opinnäytetyön lisäksi päivätyöni lastentarhanopettajana, mutta näiden kahden prosessin täydellinen erottaminen on oikeastaan mahdotonta, koska ne vaikuttivat samanaikaisesti.

8 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyön kehitystehtävä oli mediakasvatuksellisen toiminnan kehittäminen päiväkotiväestön 4-6-vuotiaille. Yksi lapsista oli neljävuotias, kaksi oli täyttänyt kuusi vuotta ja kolme lapsista oli viisivuotiaita. Ikähajonta oli aika suuri. En ollut ajatellut asiaa ennen ohjauksia, mutta huomasi havaintojeni ja palautteen perusteella, että suunnitelmani toiminta ei aina palvellut nuorinta lasta. Tämä lapsi antoi muita enemmän negatiivista palautetta. Hän ei normaalisti ollut ohjattavana, joten muut lapset ja minä olimme hänelle hieman etäisiä vielä. Otin tämän lapsen kuitenkin ryhmään, sillä halusin, että mahdollisimman moni lapsi pääsee mukaan toimintaan sekä tahdoin parillisen määrän lapsia ryhmään, jotta parityöskentely olisi mahdollista. Lapsen vaikutti muita ikäisiään taitavammalta. Päätökseen vaikutti varhaiskasvatussuunnitelman perusteissakin mainittu inklusioperiaatte, jonka mukaan kaikki lapset otetaan mukaan ja minimaalinen määrä jää ulkopuolelle (Opetusministeriö 2016, 15). Uskon, että nuorempi lapsi ryhmässä saattoi kuitenkin hyötyä ryhmässä olosta, sillä hän oli lähikehityksen vyöhykkeellä. Lapsi koki, että harjoitukset olivat välillä liian vaativia ja pitkäkestoisia, mutta muut lapset olivat kuitenkin vain vähän häntä vanhempia ja pystyivät auttamaan häntä esimerkeillään parempiin suorituksiin. (Nurmi ym. 2014, 73.)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli nostaa esille median tarjoamia mahdollisuuksia uusimman varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteita ja Kohtaamistaitteen periaatteita hyödyntämällä ja soveltamalla. Suunnitelmaa tehdessä oli mahdotonta tietää, milloin Kohtaamistaidemaisuus tulisi tarpeeksi esiin ilman, että mediakasvatuksellisuus kärsisi. Tein intuitiivisia valintoja sen suhteen, mikä olisi mediakasvatuksen ja Kohtaamistaitteen suhde toisiinsa milläkin kohtaamiskerralla. Tuokiot olivat viimeistä kohtaamista lukuun ottamatta taidepainotteisia, mutta kokonaisuutta katsoessa olen sitä mieltä, että mediakasvatuksellisuus ja Kohtaamistaidemaisuus olivat tasapainossa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet näkyivät ohjauksessa ja suunnittelussa hyvin. Ryhmän kautta toteutettiin monipuolista ja tavoitteellista toimintaa, joka mahdollisti myönteisten oppimiskokemusten syntymisen. Toiminta oli luovaa ja toiminnallista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa taiteellinen ilmaisu nähdään erottamattomana osana lapsuutta ja luontevana tapana oppia (Opetushallitus 2016, 38). Toiminta tuki myös lasten välisiä vuorovaikutussuhteita ja yhteistyötaitoja, koska toiminta oli ryhmämuotoista ja parityöskentelyä oli paljon. Jokaisen suunnittelemani toimintakerran taustalla oli ajatus lasten osallistamisesta ja ohjaajanakin pyrin korostamaan sitä, vaikka aina en onnistunut siinä niin hyvin kuin olisin voinut onnistua.

Olin lukenut ennen tuntisuunnitelmien tekemistä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä mediakasvatust materiaalia. Minulla oli suunnittelun pohjalla myös varhaiskasvatuksen

mediakasvatus-kurssi ja juuri suoritettuna Kohtaamistaiteen ohjaaja-kurssi. Olin poiminut mielessäni varhaisen mediakasvatuksen ja Kohtaamistaiteen tärkeimmät opit ja aloin niiden pohjalta suunnittelemaan ryhmää. Lapset olivat minulle tuttuja, koska olin samassa ryhmässä lastentarhanopettajana. Suunnittelemani toiminta yhdisteli monipuolisesti erilaisia ilmaisun muotoja ja mahdollisti leikin, liikkeen ja taiteen tekemisen mediakasvatuksellisiin tavoitteisiin nojaten. Halusin korostaa toiminnassa sitä, että jokainen voi osallistua median tuottamiseen: kertoa tarinoita, tehdä taidetta, ottaa valokuvia ja perustaa vaikka blogin. Lapset saivat ryhmässä tehdä itsenäisiä valintoja ja luoda mediaesityksiä kehitystasonsa mukaisesti. Turvataitojen oppiminen on tärkeää ja mielestäni opetin lapsia suojautumaan tukemalla heidän tunnetaitojaan. Mielestäni on huono tapa lietsoa lapsissa pelkoa ja luennoida median vaaroista, vaikka riskejä onkin.

Ryhmäni tärkeimpiä tavoitteita oli tunnetaitojen kehittäminen, sosiaalisten taitojen harjoittelu, oman mielipiteen esille tuominen ja perusteleminen sekä kriittinen ajattelu. Kohtaamistaiteen työtapojen avulla sosiaalisten tilanteiden harjoittelu, toisten näkemysten arvostaminen, oman itsensä arvostaminen ja tunteista keskustelu tulivat luonnostaan osaksi ryhmää. Mediakasvatuksellisuus toi ryhmään teknologisen puolen ja mediakasvatuksellisten harjoitusten avulla heräteltiin hieman kriittistä ajattelua. Kriittisyyttä ei kuitenkaan ollut tarpeen korostaa, koska lapset olivat vasta 4-6-vuotiaita. Varhaiskasvatuksessa kriittisyys tarkoittaa lähinnä kykyä tunnistaa mediasisältöjä, tietoisuutta omista taidoista ja tarpeista sekä keskustelutaitoa kunnioittaen toisten mielipiteitä (Stakes & Opetusministeriö 2008, 20).

Mielestäni Kohtaamistaiteessa tärkein anti on arvostuskierrokset. Minua jäi hieman harmittamaan, että suurin osa arvostuskierroksista oli tunnelmaltaan levottomia. Ohjatessani aiemmin päiväkodissa toista Kohtaamistaiteen ryhmää, jossa oli vain neljä lasta, arvostamiskierrokset menivät paljon sujuvammin ja ne olivat antoisampia. Luulen, että ratkaiseva tekijä oli lasten määrä. Opinnäytetyöryhmässä oli kaksi lasta enemmän ja toisaalta ikähajonta oli suurempi kuin viimeksi.

Pyrin tukemaan lasten mediataitojen kehittymistä. Ryhmäni kokoontui vain yhdeksän kertaa eli harjoittelimme suhteellisen pienen ajan, joten ryhmän tavoitteeksi ei voinut asettaa erinäisten taitojen oppimista, ainoastaan taitojen tukemisen. Lisäksi pitää huomioida, että jokainen lapsi ei ollut paikalla joka kerta, joten toisille tuli harjoitusta enemmän kuin toisille ja eri aiheista, sillä tavoitteet olivat joka kerralla hieman erilaiset. Esimerkiksi seitsemännellä kohtaamiskerralla harjoittelimme tulkitsemaan valokuvia ja löytämään niistä merkkejä kuvankäsittelystä. Tämä oli lapsille silmiä avartava harjoitus. He halusivat katsoa kuvia useampaan otteeseen ja olivat yllättyneitä siitä, että osa kuvista näytti todelliselta, vaikkei sitä ollutkaan. Seuraavalla tapaamiskerralla lapset saivat itse kokeilla, miten kuvia voi muokata.

Kaikki lapset eivät olleet paikalla seitsemännellä kerralla, joka näkyi myös lasten viimeisellä kerralla toteutetussa itsearviointissa.

Tarkoituksena oli ohjata ryhmää kahdeksan kertaa, mutta päätin puolessa välissä ryhmää ohjata vielä yhden ylimääräisen kerran, koska tarvitsin lisää materiaalia lasten tarinoihin sekä kahdenkeskistä aikaa, jotta pystyin ohjaamaan lapsille kuvanmuokkausta. Muutos oli tarpeellinen ja kuvien muokkaus rikastutti ryhmän sisältöä ja viimeisteli blogin sisällön. Lopputuotoksena syntynyt blogi oli tärkeä osa opinnäytetyötä ja mediakasvatuksellisuutta. Olen erittäin tyytyväinen lopputulokseen. Blogista tuli näyttävämpi kuin olin alun perin kuvitellut. Teokset eroavat perinteisistä askarteluista, niin kuin Kohtaamistaitteessa syntyneiden teosten pitääkin, ja tarinat antavat niihin kokonaan uuden ulottuvuuden. Jos ja kun lapsi palaa blogin pariin myöhemmin esimerkiksi jommankumman vanhempansa kanssa tai yksin, hän kertaa opittuja asioita, oppii hahmottamaan blogin rakennetta ja etsimään sivulta haluamiaan asioita sekä käyttämään laitetta, jolla blogia selailee. Blogille pidettiin julkistamistilaisuus, johon ei kuitenkaan osallistunut kukaan vanhempi. Se oli kurja takaisku. Esittelin kuitenkin blogin päiväkodin lapsille ja henkilökunnalle.

Koin onnistuneeni aiheen valinnassa hyvin, sillä se oli ajankohtainen, toimintaympäristöön sopiva ja toimintaa kehittävä. Median ja Kohtaamistaitteen yhdistäminen vaati paljon suunnittelemista ja yhteensovittamista, mutta lopputulos oli tasapainoinen ja onnistunut. Lapset olivat kiinnostuneita mediavälineistä ja harjoituksista, joita mediavälineillä teimme. Uskon, että kiinnostus ja harjoittelu jatkuvat ryhmänkin jälkeen. Lapset osaavat nyt ottaa valokuvia puhelimella sekä digikameralla, joten on todennäköistä, että he kuvaavat myös jatkossa. Osa lapsista ei ollut aiemmin ottanut valokuvia, vaikka mediabarometrin mukaan tämän ikäiset lapset ottavat jo kuvia ainakin puhelimella (Suoninen 2014, 61). Yhteisöllisyyden tunne ryhmässä lisääntyi sekä yksilöiden rohkeus itsensä esiintuomisessa kehittyi kohtaamisten aikana. Omia ja muiden töitä opittiin arvostamaan. Jälkikäteen tekisin muutamia muutoksia tuntisuunnitelmiin, jotta toiminta olisi sujuvampaa, kaventaisin ikähajontaa ja ottaisin mukaan apuohjaajan tai vaihtoehtoisesti supistaisin ryhmäkokoja. Lasten tuottamat työt olivat upeita ja lopputuotoksena syntynyt blogi oli mediakasvatuksellisuutta ja vaikuttavuutta korostava elementti. Saamani palaute jäi hieman ohueksi, sillä mukana ei ollut toista aikuista. Arviointimenetelmissä olisi ollut hieman parantamisen varaa muutenkin.

Opinnäytetyössäni on tullut ilmi mediakasvatuksen moninaisuus ja mahdollisuudet. Se miten mediakasvatus ja sen monipuolisuus toteutuvat varhaiskasvatuksessa on aihe, jota olisi mielenkiintoista tutkia. Mediakasvatuksen toteuttamisessa onkin vielä kehitettävää, mitä tulee Opetus- ja kulttuuriministeriön ”Hyvä medialukutaito: Suuntaviivat 2013-2016” -julkaisuun. Julkaisun mukaan Keskeiseksi kehittämisalueeksi nimetään digitaaliseen

pelaamiseen keskittyvä mediakasvatus, koska pelaamista ei huomioida perheissä tarpeeksi. Tärkeäksi seikaksi mainitaan vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ja sen lisääminen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013, 19.) Media on vastassa yhtä lailla kotona kuin päiväkodissa. Huomion arvoista on, että mediakasvatus on tärkeintä nimenomaan pienten lasten parissa. Lapset alkavat jo varhain käyttää mediavälineitä, mutta praktisia ja kriittisiä taitoja ole vielä ole eikä niiden oppiminen tapahdu sormia napsauttamalla. Opinnäytetyö-täni tehdessä vastaani tuli paljon kouluikäisiin kohdistuvaa materiaalia, mutta ei niinkään pieniä lapsia käsittelevää mediakasvatuksellista tutkimustietoa ja materiaalia, joka olisi ajankohtaista.

Omien havaintojeni perusteella varhaiskasvatuksessa pitäisi lisätä henkilöstön osaamista ja tietoa mediakasvatuksen toteuttamisesta käytännössä. Mediakasvatukseen liittyy liikaa myyttejä ja epätietoisuutta. Mediakasvatukseen ei esimerkiksi tarvita hienoja ja kalliita laitteita. Liian usein päivitellään sitä, että ole rahaa laitteisiin, joilla mediakasvatusta voisi toteuttaa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussakin mainitaan, ettei laite- ja mediakeskeiseen kasvatukseen ole tarkoituksen mukaista panostaa. Monipuoliset sisällöt, tarinat sekä pedagogisuus tukevat lapsen kasvua median parissa. Edellä mainitut asiat liittyvät myös lukutaitoon. Lukutaidon heikkeneminen on ollut pitkään puheenaiheena ja osittain siihen syylliseksi on nimetty media. Tästä huolimatta Suomessa on edelleen vahva lukemisen kulttuuri ja suomalaiset lapset ovat keskimäärin melko hyviä lukijoita, vaikkakin erot sukupuolten välillä ovat huimat ja muutoksen suunta on huolestuttava. Mediakasvatuksen avulla monipuolisen lukutaidon ylläpitäminen on kuitenkin mahdollista ja esimerkiksi internetympäristössä viestimisen harjoittelu on hyvin tärkeää. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013, 19.)

Usein kuulee puhuttavan, ettei henkilökunnan edustaja itse ole kiinnostunut peleistä, tubettamisesta tai ei edes omista esimerkiksi televisiota, jolloin lasten mediakäyttäytymisestä ei ehkä keskustella päiväkodissa juurikaan. Mielestäni on ehdottoman tärkeää, että kasvattaja on kiinnostunut edes jossain määrin, mitä lapset puuhaavat päiväkodin arjen ulkopuolella. Mitä vanhempi lapsi, sitä kiinteämmin media usein liittyy hänen vapaa-aikaansa. Lisäksi ujoon ja sisäänpäin kääntyneeseen lapseen voi saada uudenlaisen yhteyden tutustumalla hänelle tärkeisiin asioihin, joita voivat olla esimerkiksi pelit. Lasten välillä on kuitenkin paljon eroja, miten paljon he aikaansa käyttävät median parissa. Perheiden varallisuus saattaa vaikuttaa lapsen mediakäyttäytymiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisun mukaan onkin otettava yhä enemmän huomioon mediakäyttötottumuksiltaan erilaiset lapset. Heille on tarjottava monipuolista mediakulttuuria ja mahdollisuus tutustua erilaisiin mediasisältöihin. Tämä lisää tasa-arvoi-

suutta lasten välillä. Tasa-arvoisuus tulisi ottaa huomioon myös tarjoamalla lapsille mediasisältöjä lasten omalla äidinkielellä, huomioiden myös vähemmistökielet. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013, 19.)

Yksi myytti mediakasvatukseen liittyen on, että kuvitellaan sen vähentävän muun tärkeämmän tekemisen määrää, kuten esimerkiksi ulkoiluun tai sosiaalisen kanssakäymiseen käytettyä aikaa. Mediakasvatus ei lisää lasten ruutuaikaa eikä vie mitään pois - päinvastoin. Niin kuin opinnäytetyöstäni on tullut ilmi, mediakasvatus on oikealla tavalla toteutettuna hyvin sosiaalista toimintaa ja yhdistettävissä mihin tahansa orientaatioon, esimerkiksi ympäristö- ja luontokasvatukseen. Metsäretki voi olla erittäin mediakasvatuksellinen kokemus, jos lapsi saa ottaa valokuvia retkellä. Valokuvien avulla voidaan opetella vaikka kaikki lähimetsän kasvien ja puiden nimet. Samalla lapsi oppii monen monta muuta uutta taitoa. Lapsilla on oikeus laadukkaaseen mediakasvatukseen, mutta myös varhaiskasvatuksen henkilökunnalla pitäisi olla mahdollisuus saada mediakasvatuskoulutusta.

9 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöni eettisyyteen ja luotettavuuteen vaikuttavat hyvän tieteellisen toiminnan ja mediakasvatuksen käytänteet sekä sosiaalialan ammattieettiset periaatteet. Eettinen pohdinta tuli kuvioihin jo opinnäytetyön aihetta muotoillessa: kenelle, miksi ja kuinka työ toteutetaan. Suunnitellessani ja toteuttaessani ryhmää sekä raporttia minulle oli tärkeää korostaa mediakasvatuksessa sen mahdollisuuksia riskien sijaan. Kun puhutaan aiheesta media ja lapset, tuodaan usein esiin ensimmäisenä haitat ja riskit, kun pitäisi puhua enemmän siitä, mitä median avulla voitaisiin luoda ja saavuttaa hyvinvoinnin lisäämiseksi. Sosiaalialan ammattilaisen on työssään pyrittävä kehittämään toimintaa, jotta se vastaisi paremmin asiakkaiden tarpeita ja lisäisi hyvinvointia. Tätä on asiakaslähtöisyys ja se on sosiaalialalla keskeinen työtä ohjaava periaate, joka on näyttävä työssä joka tasolla. (Talentia 2013, 11.)

Opinnäytetyöprosessi lähti liikkeelle siitä, että pyysin kohdepäiväkodilta tutkimusluvan työlleni. Tämän jälkeen toimitin tutkimukseen osallistuvien lasten vanhemmille lupalaput ja informoin heitä opinnäytetyön sisällöstä. Sosiaalialan työssä kunnioitetaan ihmisten oikeutta päättää itseään koskevista asioista. Kerroin myös lapsille, mihin he ovat osallistumassa ja toin esiin, että osallistuminen on vapaaehtoista. Sosiaalialan eettisten ohjeiden mukaisesti on lapselle iän ja kehitystason mukaisesti annettava tietoa häntä koskevissa asioissa ja hänen mielipiteensä otettava huomioon. (Talentia 2013, 13, 14.) Osallistujille on erityisen tärkeää taata anonymiteetti ja tekijän on huolehdittava tutkimusaineiston asianmukaisesta ja turvallisesta säilyttämisestä sekä tuhoamisesta tutkimuksen päätyttyä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, 23). Lopullisesta työstä onkin poistettu lasten nimet.

Päiväkodin nimi on kuitenkin säilytetty, sillä opinnäytetyössä ei käsitelty arkaluontoisia aiheita. Myös päiväkodin johtaja oli sitä mieltä, että nimen voi mainita lopullisessa työssä.

Tutkimussuunnitelman on oltava tarkka ja asianmukainen. Myös raportoinnissa on pyrittävä laadukkuuteen ja totuudenmukaisuuteen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka 2006, 21.) Lähdin suunnittelemaan opinnäytetyötäni ja mediakasvatuksellista Kohtaamistaiteen ryhmääni hyvissä ajoin. Luin myös lähdekirjallisuutta suunnittelun lomassa, jotta osaisin käsitellä työpajoissa tarpeeksi laajalti aihetta, mutta toisaalta myös rajata sitä. Pyrin etsimään ajankohtaista tietoa aiheesta, mutta en onnistunut siinä täysin. Mediakasvatusaiheesta on julkaistu liian vähän tuoretta aineistoa, joka yllätti minut, sillä aihe on kuitenkin erittäin tärkeä ja ajankohtainen.

Mediakasvattajana pyrin vaalimaan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa lasten kesken. Halusin, että mahdollisimman moni lapsi pääsee osallistumaan ryhmään. Pyrin olemaan oikeudenmukainen mediakasvattaja ja arvostamaan lapsen osaamista, kokemusmaailmaa ja mediakulttuuria keskusteluissa. Tehtäväni oli auttaa hyödyntämään, tulkitsemaan ja analysoimaan mediaa kriittisesti, mutta ei suhtautua kriittisesti esimerkiksi heidän mediamakuunsa. Keskusteluissa ja työpajoissa oli avoin ilmapiiri, jossa sai keskustella omista lempielokuvista, musiikista, peleistä ja muusta mediasta ilman tuomitsemista tai arvottamista. Kaikkia lapsia kannustettiin ja rohkaistiin ikiomaan mediailmaisuuun ja näin luomaan edellytyksiä lasten osallisuudelle sekä vaikuttamiselle. Mediakasvattajana otin myös huomioon lasten yksityisyyden ja julkisuuden mediassa. Lasten nimiä tai tunnistetietoja ei opinnäytetyöraportissa tai blogissa mainita. (Mediakasvatusseura 2014.)

Lähteet

Painetut

Ahonen, L. 2015. Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa. Tampere: Tampereen yliopisto.

Eerola, T. Musiikkipsykologia. 2005. Teoksessa Eerola, T., Louhivuori, J. & Moisala, P. (toim.) Johdatus musiikintutkimukseen. 2. painos. Acta Musicologica Fennica (AMF 24). Vaasa: Suomen Musiikkitieteellinen Seura, 259-269.

Hongisto-Åberg M., Lindberg-Piironen A. ja Mäkinen L. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Hip hoi, musisoi!. 1993. Fazer musiikki.

Kupiainen, R. & Sintonen, S. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Palmenia. 2009.

Laine, A., Ruishalme, O. & Salervo, P. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveystalalla. 2012. Sanoma Pro.

Lehtinen, E., Kuusinen J. & Vauras, M.. Kasvatuspsykologia. 2007. 2.painos. WSOY. Helsinki.

Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva Bookwell oy. Ps-kustannus.

Nurmi, J-E., Ahonen, J-E., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2004. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Paasolainen, T. Pienestä laulusta iso ilo. 2009. Printel.

Savolainen, M. 2009. Voimauttavan valokuvan menetelmä. Teoksessa Halkola, U., Mannermaa, L., Koffert, T. & Koulu, L.(toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Talentia ry. Arki, arvot, elämä, etiikka - sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. 2013. 6. painos. Helsinki.

Valkonen, S., Pennonen, M. & Lahikainen, A. R.. Televisio pienten lasten arjessa. 2005. Teoksessa A. R. Lahikainen, P. Hietala, T. Inkinen, M. Kangassalo, R. Kivimäki & F. Mäyrä (toim.). Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Gaudeamus: Tampere.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Tammi.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki. Tammi.

Sähköiset

Kammonen, T. & Tuominen, S. (toim.). MLL. 2010. Meidän media - Ohjaajan opas alle 10-vuotiaiden lasten mediakasvatukseen.
http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/18ea8c1c04c3ff50561677063b0f47e1/1502116817/application/pdf/12106321/Meid%C3%A4n%20media_ohjaajan%20opas.pdf
 Viitattu: 1.8.2017.

Lapin AMK.

<http://www.lapinamk.fi/fi/Opiskelijalle/Opinto-opas,-AMK-tutkinto/Opinnayttoyohje/Opinnaytetyon-toteuttaminen>

Viitattu: 20.8.2017

Grönholm, P. (toim.), Aaltonen, J., Alho, A., Grönholm, P., Juopperi, J. & Markkola, A. 2014. Lapset osallisena mediassa.

http://www.mediakasvatus.fi/files/lapset_osallisena_mediassa.pdf

Viitattu: 10.7.2017

Mediakartan tuntijat - Tunteita ja mediaa käsittelevä materiaali mediakasvatukseen. 2016. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Mediakasvatusseura, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Mediakasvatuskeskus Metka ja Opetushallitus.

http://www.mediataitokoulu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=597&Itemid=442&lang=fi

Viitattu: 5.7.2017

Mediakasvattajan eettiset periaatteet. 2014. Mediakasvatusseura.

http://mediakasvatus.fi/mk_eettiset.pdf

Viitattu: 18.8.2017

Niinistö, H. (toim.) & Ruhala, A. (toim.), Henriksson, A., Pentikäinen, L. 2006. Mediametkaa. Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke.

<http://mediametka.fi/wp-content/uploads/2014/05/Mediametkaa-Osa-1.pdf>

Viitattu: 1.8.2017

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2013. Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013-2016.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:11.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75278/OKM11.pdf?sequence=1>

Viitattu: 14.9.2017

Stakes & Opetusministeriö. 2008. Media varhaiskasvatuksessa. Mediamuffinssi-hanke.

https://www.opinkirjo.fi/easydata/customers/opinkirjo/files/materiaalit/mediakasvatus_varhaiskasvatuksessa_verkkoversio.pdf

Viitattu: 2.7.2017

Pullopastia mediameressä - työkaluja empatiataitojen ja sananvapauden edistämiseen. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Mediakasvatuskeskus Metka, Mediakasvatusseura, Suomen PEN, Yle Oppiminen, Yle Uutislukokka. 2016.

<http://www.mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2017/01/pullopastia.pdf>

Viitattu: 10.7.2017

Pusa, T. (toim.). Kohtaamistaide - käsikirja ohjaajille. Laurea ammattikorkeakoulu. 2014.

<https://www.laurea.fi/dokumentit/Documents/22.%20Pusa%20toim%20Kohtaamistaide%20K%C3%A4sikirja%20ohjaajille.pdf>

Viitattu:

Tieteen termipankki. 2016.

<http://tieteentermipankki.fi/wiki/Estetiikka:bigaku>

Viitattu 13.7.2017

Ruokonen, I., Rusanen, S., Välimäki, A-L. (toim.), THL. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80314/3ade1cb7-b61e-4c73-b0a8-b0305b3f927b.pdf?sequence=1>

Viitattu: 27.8.2017

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. KvaliMOTV - menetelmä-opetuksen tietovaranto. 2006. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

<http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus>

Viitattu 18.8.2017

Salokoski, T. & Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin - katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -säätelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2007.

<http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>

Viitattu: 3.8.2017

Sorsa, H. Psyykkisen kuntoutumisen tukeminen. Etelä-Kymenlaakson Ammattiopisto.

http://moodle.ekami.org/pluginfile.php/3911/mod_resource/content/1/Powerpointit/voimavaralaehtoisuus.pdf

Viitattu 13.7.2017

Suoninen, A. 2014. Lasten mediabarometri 2013: 0-8-vuotiaiden mediankäyttö ja sen muutokset vuodesta 2010.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lastenmediabarometri2013.pdf>

Viitattu: 14.9.2017

Tunnekortit varhaiskasvatukseen. Mielenterveysseura.

<https://www.mielenterveysseura.fi/fi/julisteet-ja-kortit/tunnekortit-varhaiskasvatukseen>

Viitattu: 5.7.2017

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17.

http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Viitattu: 3.7.2017

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupahakemus.....	65
Liite 2: Suostumus opinnäytetyöhön.....	66
Liite 3: Linkki blogiin.....	67

Liite 1: Tutkimuslupahakemus

Nimi: Taru Kuosmanen			
Osoite:			
Puhelinnumero:			
Sähköposti:			
Päiväys: 17.4.2017			
Koulutusohjelma/ korkeakoulu/ toimipiste	Sosionomi/ Laurea-ammattikorkeakoulu/ Tikkurila		
Opinnäytetyön ohjaaja			
Opinnäytetyön nimi	Kun taide kohtasi median		
Tavoitteet/ tarkoitus	Tarkoituksena on ohjata lapsiryhmälle mediakasvatusta kohtaamistaitteen keinoin. Toimintakertojen aikana syntyneestä materiaalista luodaan digitaalinen kirja. Tavoitteina on kehittää uusi menetelmä ja luoda uudenlaista mediakasvatuserinnettä VekaraLahden päiväkotiin.		
Yksityisyys	Päiväkodin nimi tullaan mainitsemaan opinnäytetyöraportissa. Ryhmään osallistuneiden henkilöiden nimiä ei mainita eikä kuvien tai muun materiaalin perusteella voida tunnistaa osallistujia.		
Aikataulu	Toimintakerrat: 25.4.- 31.5.2017 Kirjallinen osuus: 4.-8.2017 Seminaari: 9.2017		
Päätös	Tutkimuslupa myönnetään		Tutkimuslupaa ei myönnetä
Päätöksentekijän nimi ja päivä- määrä			

Liite 2: Suostumus opinnäytetyöhön

Olen tekemässä toiminnallista opinnäytetyötäni VekaraLahden päiväkodissa. Tarkoituksena on ohjata lapsiryhmälle mediakasvatusta Kohtaamistaitteen keinoin. Toimintakertojen aikana syntyneestä materiaalista tehdään digitaalinen kirja. Tavoitteina on luoda uudenlaista mediakasvatusperinnettä VekaraLahden päiväkotiin sekä kehittää uusi menetelmä, joka yhdistää Kohtaamistaitteen ja mediakasvatuksen. Ohjaan ryhmän loppukevään aikana. Tavoite olisi, että raportti valmistuu ja on luettavissa syyskuussa 2017.

Tarvitsisin suostumuksen lapsien havainnointiin, havaintojen hyödyntämiseen opinnäytetyössä, toimintakertojen dokumentointiin sekä lasten tuottaman materiaalin käyttämiseen opinnäytetyöraportissa. Sitoudun noudattamaan hyviä tutkimuseettisiä periaatteita liittyen aineiston keräämiseen, säilyttämiseen ja salassapitosäännöksiin. Kerättävä aineisto on luottamuksellista. Lasten henkilötietoja ei tulla välittämään eteenpäin eikä lopullisesta raportista voida tunnistaa keitä lapsia on ohjattu ja havainnoitu. Päiväkodin nimi tullaan mainitsemaan lopullisessa raportissa.

Palautathan lomakkeen päiväkotiin viimeistään ti 25.4.2017. Kiitos! 😊

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Liite 3: Linkki blogiin

<https://kuntaidekohtasimedian.wordpress.com/>